

2MA - - Deuterocanon Bible

2-Cİ MAKKABİLƏR

2-Cİ MAKKABİLƏR KİTABI

2-Cİ MAKKABİLƏR

2Mak

2-Cİ MAKKABİLƏR

KİTABI

GİRİŞ

«2-ci Makkabilər Kitabının» müəllifi yazısının Kirineyli Yasonun beş cildlik tarixinin müxtəsər icmalı olduğunu bildirir. Kitabda baş kahin III Oniyanın vaxtından qoşun başçısı Nikanorun ölümünə qədər olan dövrdə (e.ə. 180-160-cı illər) Yəhudi tarixində baş verən hadisələr təsvir edilir. Yəhudi xalqının Makkabilərin rəhbərliyi altında Selevkilərin hakimiyyətinə qarşı mübarizəsi kitabın əsas mövzudur. Kitabda Tövratın prinsiplərinə sadıqlıq və əqidələri uğrunda ölənlərin Allah tərəfindən mükafatlandırılacağı vurğulanır.

Kitabın məzmunu:

1:1–2:32 Misirdə yaşayan Yəhudilərə müraciət

3:1–4:50 Baş kahinlik uğrunda mübarizə

5:1–7:42 Yəhudilərə edilən zülm

8:1–15:39 Yəhuda Makkabinin qələbələri

1

¹ Misirdəki Yəhudi soydaşlara salamlar! Yerusəlim və bütün Yəhudeya ölkəsindəki soydaşları onlara xoşbəxt sülh arzulayırlar!

² Qoy Allah sizə xeyirxahlıq etsin və sadıq qulları İbrahim, İshaq və Yaqubla bağladığı Öz əhdini yada salsın! ³ Ona ehtiram etmək üçün, səmimi qəlbdən və can-dildən Onun iradəsini yerinə

yetirmək üçün hamınıza ürək bəxş etsin! ⁴ Onun qanunu və əmrləri üçün sizin ürəyinizi açsın və sizə sülh bəxş etsin! ⁵ Dualarınızı eşitsin, sizinlə mərhəmətli olsun və çətin anda sizi atmasın. ⁶ İndi biz burada sizin üçün dua edirik.

⁷ Yüz altmış doqquzuncu ildə^a, Dimitri padşah olanda biz Yəhudilər sizə bunları yazdıq: həmin dövrdə biz kədər və iztirablar çəkdik, çünki Yason və onun şərikləri müqəddəs torpağa və padşahlığa xəyanət etdilər.

⁸ Onlar darvazaları yandırdılar və günahsız adamların qanını tökdülər. O zaman biz Rəbbə dua etdik və O, bizi eşitdi. Ona buğda və un təqdim etdik, çıraqları yandırdıq və çörək təqdimləri hazırladıq. ⁹ İndi sizdən istəyirik ki, Kislev ayında Çardaqlar Bayramına bənzər bir bayram keçirəsiniz. Bu məktub yüz səksən səkkizinci ildə yazılmışdır.

Misirdə yaşayan Yəhudilər

¹⁰ Yerusəlimdə və Yəhudeyada yaşayanlardan, ağsaqqallar şurasından və Yəhudadan^b padşah Ptolomeyin müəllimi, məsh olunmuş kahinlər nəslindən olan Aristovula və Misirdə olan Yəhudilərə salam və salamatlıq olsun.

¹¹ Bizi böyük təhlükələrdən qurtararaq padşah Antiox Epifana qarşı mübarizədə dəstəklədiyini üçün Allaha şükür edirik. ¹² Çünki O, müqəddəs şəhərin üzərinə döyüşməyə gələnləri qovdu. ¹³ Çünki padşah və onun ordusu məğlubedilməz görünən Fars ölkəsinə gedəndə Naneya məbəbində məğlub edildilər. Bu, Naneya ilahəsinə xidmət edən kahinlərin hiyləsi nəticəsində baş tutdu.

¹⁴ Antiox guya ki Naneya ilə izdivac mərasimi keçirmək məqsədi ilə, onun dostları isə cəhiz olaraq verilən xəzinəni götürmək üçün həmin yerə gəldilər. ¹⁵ Naneyanın kahinləri xəzinəni təqdim üçün gətirdilər. Antiox da yanında bir neçə adamla məbədə girdi. O, içəri girən kimi məbədin qapılarını bağladılar. ¹⁶ Tavandakı gizli qapını açdılar və oradan Antioxla yanındakıları daşa basdılar.

^a **1:7** 2Makkabi kitabında verilən illər e.ə.312-ci ildən başlanan Selevki təqvimi ilə hesablanır.

^b **1:10** Yəhuda Makkabi.

Sonra onları parça-parça edərək başlarını kəsib bayırda dayananların üstünə atdılar. ¹⁷ Dinsizləri təslim edən Allahımıza hər şeydə alqış olsun. ¹⁸ Beləliklə, biz Kislevin iyirmi beşinci günündə məbədin pak edilməsini bayram etməyi qərara aldığımız kimi, bu bayramı da qeyd edin və bayram zamanı zahir olan odu yada salın; bu od Nehemya məbəd və qurbanğahı tikib qurban gətirərkən zahir olmuşdu.

¹⁹ Çünki atalarımız Fars ölkəsinə sürgün edildiyi zaman mömin kahinlər gizli şəkildə qurbangahdan alov götürərək dibində suyu olmayan quyuda gizlətdilər və onu təhlükəsiz yerdə qorudular, belə ki bu yer heç kimə məlum deyildi.

²⁰ Çox illərdən sonra, Allaha məqbul olan vaxtda Fars padşahı tərəfindən göndərilmiş Nehemya alovu gizlədən kahinlərin övladlarını həmin alovun ardınca göndərdi. Onlar orada alov yox, qatılmış maye tapdıqlarını bəyan edəndə ²¹ Nehemya onlara o mayedən çəkib gətirmələrini əmr etdi; sonra qurbanlar hazır olduqda Nehemya kahinlərə əmr etdi ki, odunlara və onun üstündəkinə həmin sudan çiləsinlər. ²² Bunlar edildikdən sonra əvvəlcə buludlarla örtülmüş günəş parıldamağa başladı və böyük bir od alovlandı, belə ki hamını heyrət bürüdü. ²³ Təqdim olunmuş qurban yanan müddətdə kahinlər və kahinlərlə birlikdə orada olanların hamısı dua edirdilər; Yonatan bərkdən oxuyur, digərləri də Nehemya ilə birlikdə ona səs verirdilər. ²⁴ Dua belə idi: «Ey Rəbbimiz, Ağamız və Allahımız, hər şeyi yaradan Sənsən. Zəhmli, qüdrətli, saleh və mərhəmətli sən, yeganə Padşah və xeyirxahsan. ²⁵ Hər kəsin ruzisini Sən verir sən, Yeganə Haqsən, hər şeyə Qadirsən və sonsuza qədər Sən varsən, İsraili hər cür pislikdən Sən qurtardın, əcdadlarımızı Sən seçib təqdis etdin! ²⁶ Öz xalqın olan bütün İsrail üçün gətirilən qurbanı qəbul et, Öz mirasını qoru və təqdis et. ²⁷ Bizlərdən dünyanın hər tərəfinə dağılanları bir yere topla, bütperəstlərin köləsi olanları azad et, xor baxılanlara və fəqirlərə nəzər sal, bütperəstlər görsünlər ki, Sən bizim Allahımızsan. ²⁸ Bizə zülm edənləri və bizi lovğalıqla incidənləri cəzalandır, ²⁹ Musanın söz verdiyi kimi, Öz xalqını müqəddəs torpaqlara yerləşdir». ³⁰ Bundan sonra kahinlər ilahilər oxudular.

³¹ Təqdim olunan qurbanlar yananda Nehemya yerdə qalan su ilə böyük daşları sulamağı əmr etdi. ³² Bu iş yerinə yetirildikdən sonra alov alışdı, amma o, qurbangahdan parlayan işığın içində yox oldu. ³³ Bu hadisə bəlli olanda və sürgündə olanların kahinlərinin gizlətdikləri odun yerində suyun aşkar olduğunu, Nehemyanın və onunla olanların həmin su ilə qurbanları təqdis etdiklərini Farsların padşahına xəbər verəndə ³⁴ bu işi araşdırandan sonra padşah bu yeri hasarladı və müqəddəs yer olduğunu bildirdi. ³⁵ Padşah iltifat etdiklərinə özünün aldığı çoxlu sayda hədiyyələr payladı. ³⁶ Nehemya ilə olanlar bu suyu «Neft» adlandırdılar. Mənası «təmizləmədir»; amma çoxları tərəfindən «Neft» adlandırılır.

2

¹ Yeremya peyğəmbərin yazılarında sürgün olunanlara oddan götürmək əmr olunmuşdu ² və əmr etdiyi kimi, o, sürgündə olanların Rəbbin əmrlərini unutmamaları, qızıl və gümüşdən düzəldilmiş bütlərə və onların bər-bəzəklərinə baxaraq öz fikirlərində azmamaları üçün onlara qanun verdi.

³ Buna bənzər başqa şeyləri də deyərək, öz ürəklərindən qanunu atmamalarını onlara xəbər verdi. ⁴ Eləcə də, yazılarda var idi ki, İlahi vəhyin gəlməsinə görə bu peyğəmbər dağa çıxanda Hüzur çadırına və Əhd sandığına onların ardınca düşməsinə əmr etdi. Musa da Allahın mirasını görmək üçün eyni dağa çıxmışdı.

⁵ Yeremya bura çatanda mağarada məskən tapdı, oraya Hüzur çadırını, Əhd sandığını və buxurdan qurbangahını gətirdi və girişini bağladı. ⁶ Sonra yol yoldaşlarından bəziləri yolu tapmağa gəldilər, amma tapa bilmədilər. ⁷ Yeremya bu haqda biləndə onları danladı, dedi ki, bu yer Allah rəhmə gəlib xalq kütləsini yığan vaxta qədər naməlum qalacaq. ⁸ O zaman Rəbb müqəddəs əşyaları göstərəcək; onda Rəbbin calalı və bulud zahir olacaq; bu həm Musanın vaxtında, həm də Süleymanın məbədin təqdisi üçün dua etdiyi vaxtdakı kimi oldu. ⁹ Müdrik bir insan olan Süleyman da məbədin təqdis olunması və tamamlanması üçün qurban gətirmişdi. ¹⁰ Musa Rəbbə dua etdiyi zaman göydən alov düşmüş və təqdim olunan qurbanı yandırmışdı. Süleyman da beləcə dua etmişdi və göydən

düşən alov qurbanları yandırmışdı. ¹¹ Musa da dedi: «Günah qurbanı qida kimi istifadə olunmadığı üçün alov tərəfindən uduldu». ¹² Eyni ilə Süleyman da bu bayramı səkkiz gün qeyd etdi.

¹³ Nehemyanın qeyd və xatirə kitablarında bunlar qeyd edilmişdir. O, kitabxana təşkil etmiş, burada padşahlar və peyğəmbərlər barədə hekayələr, Davudun yazılarını, padşahların həsr etmə təqdimləri barədə yazıları toplamışdı. ¹⁴ Eyni şəkildə Yəhuda da bizdə olan müharibə səbəbindən müxtəlif yerlərə səpələnmiş kitabların hamısını toplamışdır. Bu kitablar indi də bizim əlimizdədir. ¹⁵ Bu kitablara ehtiyacınız varsa, bunları sizə çatdıracaq adamlarınızı göndərin.

¹⁶ Məbədin paklanma bayramına başlayaraq bunları sizə yazdıq; bu günləri qeyd etsəniz, yaxşı iş görmüş olarsınız. ¹⁷ Allaha ümid edirik ki, Allah Öz xalqını qoruyaraq hamıya miraslarını, qanunda vəd etdiyi kimi padşahlığı, kahinliyi, ¹⁸ müqəddəs yeri qaytararaq tezliklə bizə rəhm edər və səma altından müqəddəs yerə toplayar. Çünki O, bizi çox pisləklərdən qurtarmış və məbədi paklamışdır.

¹⁹ Mən bu kitabda növbəti mövzuları qeyd edəcəyəm. Yəhuda Makkabi və onun qardaşlarının əməlləri, böyük məbədin paklanması və qurbangahın təzələnməsi, ²⁰ eləcə də, Antiox Epifan və onun oğlu Evpatora qarşı müharibələr, ²¹ Yəhudilərə görə çox səylə çalışanlara göydən gələn görüntülər barədə danışacağam: bu adamlar az olduqları halda bütün ölkəni təmizlədilər və düşmənlərinin çoxsaylı kütləsini təqib etdilər, ²² bütün dünyada ehtişamlı olan məbədi qurdular, Yerusəlim şəhərini azad etdilər və dağılmağa yönələn qanunları bərpa etdikdən sonra Rəbb onlara böyük bir iltifatla rəhmə gəldi; ²³ Kirineyli Yasonun beş kitabında şərh olunan bütün bu şeyləri bir kitabda qısa şəkildə göstərməyə çalışacağım.

²⁴ Bu kitablarda çoxlu tarix var və onlar çox uzundur, tarixi hadisələrlə tanış olanlar üçün bunun çətin olacağını gördük.

²⁵ Bunu oxumaq istəyənləri qane etməyi özümə məqsəd seçdim. Beləliklə, hekayələri yadda saxlamaq üçün onları asanlaşdırdım və oxucu üçün maraqlı etdim. ²⁶ İxtisar işini öz üzərinə götürən bizlər üçün ağır zəhmət tələb edən, yuxusuzluq gətirən bu iş asan deyil,

ağır və sıxıcıdır. ²⁷ Bu, ziyafət üçün zəhmət çəkən və başqalarına xeyir verən insanın ağır işinə bənzəyir. Amma çoxlarının minnətdarlığını nəzərə alaraq mən bu əməyi sevinclə öz üzərimə götürdüm. ²⁸ Təfsilatlara aid məsuliyyətləri tarixçinin öhdəsinə verdim, mən isə əsas hekayəni çatdırmağa çalışdım. ²⁹ Çünki təzə evin inşaatçısının öhdəsinə bütün tikinti barədə qayğı çəkmək düşdüyü kimi naxış oymaq və nəqqaşlıqla məşğul olanlar isə yalnız bəzəkdən ötrü tələb olunanları axtardığı kimi mən də özüm haqqında elə düşünürəm. ³⁰ Dərinə getmək, hər şey barəsində danışmaq və hər təfərrüatı araşdırmaq tarixin baş yazıçısına xasdır. ³¹ Amma ixtisar edən adama yalnız nitqinin qısa olması və təfsilatlı axtarışlardan qaçması həvalə olunmalıdır. ³² Beləliklə, yuxarıda söylədiklərimlə əlaqədar indi hekayəmi başlayıram: çünki tarixə yazdığım girişi uzatmaq, tarixin özünü isə qısaltmaq ağılsızlıqdır.

3

¹ Müqəddəs şəhərdə həyat əmin-amanlıq içində davam edəndə və qanunlara çox dəqiqliklə əməl ediləndə baş kahin Oniyanın möminliyi və pisliyə nifrət etməsi sayəsində ² hətta padşahlar belə, bu yerə ehtiram etməyə başladılar və dəyərli hədiyyələr təqdim edərək məbədi izzətləndirdilər. ³ Hətta Suriya padşahı Selevk də qurbanlıq xidmətindən ötrü lazım olan bütün məsrəfləri öz gəlirlərindən ödədi. ⁴ Amma Binyamin qəbiləsindən olan məbədə inzibatçı qoyulan Şimon adlı birisi şəhər bazarı ilə bağlı məsələdə baş kahinlə ixtilafa girişdi. ⁵ O, Oniyaya üstün gələ bilmədiyi üçün həmin dövrdə Koyle-Suriya və Finikiyada hərbi vali olan Tarsuslu Apolloninin yanına getdi. ⁶ Şimon ona bildirdi ki, Yerusəlim xəzinəsində ifadə olunmayacaq qədər saysız-hesabsız miqdarda pul var və bu pul qurbanların xərclərinə aid deyil, buna görə də bütün bunlar padşahın ixtiyarı altına keçə bilər. ⁷ Apolloni padşahla görüşüb ona bildirilən pul haqqında padşaha məlumat verdi. Padşah da dövlət işləri üzrə məsul olan İliodoru bu iş üçün təyin edib göndərdi və haqqında danışılan pulları olduğu yerdən çıxarmasını ona əmr etdi.

⁸ İliodor Koyle-Suriya və Finikiyanı təftiş etmək bəhanəsi ilə o saat yola düşdü, amma əslində məqsədi padşahın iradəsini yerinə yetirmək idi. ⁹ O, Yerusəlimə çatarkən şəhərdə olan baş kahin tərəfindən dostcasına qəbul edildi. Onda özünə çatdırılan məlumat barədə ona xəbər verib nə üçün gəldiyinin səbəbini söylədi. Sonra həqiqətəni işin belə olduğunu soruşdu. ¹⁰ Baş kahin izah etdi ki, bu pullar dulları və yetimləri dəstəkləmək üçün ona tapşırılıb. ¹¹ Pulların bir hissəsinin də yüksək mənsəb sahibi olan Tovi oğlu Hirkana məxsus olduğunu və bunların da dinsiz Şimonun yalandan iddia etdiyi qədər yox, cəmi dörd yüz talant gümüş və iki yüz talant qızıl olduğunu bildirdi. ¹² O əlavə etdi ki, bu yerin müqəddəsliyinə və bütün dünyada hörməti olan bir məbədin toxunulmazlığına etibar etmiş adamlara qarşı haqsızlıq qətiyyən yolverilməzdir.

Yerusəlimdə həyəcan

¹³ Amma padşahın əmrinə malik olan İliodor bu pulların padşahın xəzinəsinə qoyulmalı olduğunu qətiyyətlə deyirdi. ¹⁴ O, pulları yoxlamaq üçün gələcəyi günü təyin etdi. Bu, şəhərdə hər kəsdə böyük həyəcan yaratdı. ¹⁵ Müqəddəs paltarlar geymiş kahinlər qurbangahın qarşısında yerə qapanıb göylərə yalvardılar ki, əmanət barədə qanun vermiş Allah o pulu nəzərdə tutulduğu adamlar üçün möhkəm qorusun. ¹⁶ Baş kahinin üzündəki ifadəyə baxanda adamın ürəyi parçalanırdı; çünki onun baxışları və rənginin qaçması ruhunun üzüntüsünü göstərirdi. ¹⁷ Dəhşət bürüyən və bədəni titrəyən bu adama baxanda onun ürəyinin kədər içində olduğu aşkar görünürdü. ¹⁸ Adamlar dəstə-dəstə evlərindən çıxıb ümumxalq duasına axışırdılar, çünki müqəddəs yerin təhqir olunacağı gözlənilirdi. ¹⁹ Döşlərinin altına çul bağlamış qadınlar küçələri doldurmuşdular, evdə oturmuş qızların bəziləri darvazalara, bəziləri şəhər divarlarına tərəf qaçır, bəziləri də pəncərələrdən çölə baxırdılar. ²⁰ Onların hamısı əllərini göyə qaldırıb dua edirdi. ²¹ Böyük bir kütlənin üzüstə yerə düşməsi və çox həyəcanlanmış baş kahinin intizar içində gözləməsi acınacaqlı mənzərə idi. ²² Bu arada onlar etibar edilmiş pulları qorusun deyə

Külli-İxtiyar Rəbbə yalvarırdılar. ²³ İliodor isə qərarı yerinə yetirirdi.

²⁴ O artıq öz mühafizəçiləri ilə birlikdə xəzinəyə girəndə ruhlar və bütün hakimiyyətlər üzərində Hökmran Olan böyük bir əlamət zahir etdi: İliodorla birlikdə içəri girməyə cəsarət edənlər Allahın gücünün təsirindən heyrətə düşərək zəifliyə və dəhşətə düşər oldular. ²⁵ Tərkində gözəl bir örtüyə bürünən və qorxunc simalı bir şüvarini gəzdirən bir at onlara zahir oldu. At sürətlə İliodora tərəf çaparaq qabaq dırnaqları ilə onu vurdu. Süvarinin bütün əsləhəsi qızıldan idi. ²⁶ Eyni zamanda, fəvqəladə gücə və çox gözəl görünüşə malik olan daha iki gənc cah-calallı libaslarında İliodora zahir oldu. Onlar İliodorun hər iki tərəfində durub fasiləsiz onu qamçılaraq ona çoxlu yara vurdular. ²⁷ Onda İliodor yerə yıxıldı və ətrafını qatı qaranlıq bürüdü; adamlar onu qaldırdılar və bir xərəyə qoydular. ²⁸ Bir az əvvəl öz məiyyəti və mühafizəçiləri ilə birlikdə adı çəkilən xəzinəyə girən bu adam tamamilə aciz bir vəziyyətdə aparıldı. Yanındakılar da Allahın qüdrətini aydın şəkildə dərk etdilər.

Oniyanın İliodor üçün duası

²⁹ Allahın fəaliyyəti ilə zəlil düşmüş İliodorun dili tutulmuş, bütün ümidlərini və xilasını itirmişdi. ³⁰ Yəhudilər isə Öz məskəni naminə qeyri-adi iş görəndə Rəbbə alqış edirdilər. Bir az əvvəl qorxu və həyəcanla dolu olan məbəd Külli-İxtiyar Rəbbin zühuru ilə sevinc və şadlıqla dolmuşdu. ³¹ Tezliklə İliodorun yaxın adamlarından bəzisi Oniyanın yanına gedib Uca Olanı çağırmağı ondan xahiş etdilər ki, son nəfəsində olan adama həyat bəxş olunsun.

³² Yəhudilərin İliodora qarşı nəsə bir pislilik etdiyini padşahın düşünəcəyindən qorxan baş kahin bu adamın xilasını üçün qurban təqdim etdi. ³³ Baş kahin satınalma qurbanını təqdim edərkən həmin gənclər həmin libasları geymiş halda yenə İliodora zahir oldular. Onlar orada duraraq dedilər: «Sən baş kahin Oniyaya çox minnətdar olmalısan, çünki Rəbb onun xatirinə sənə həyat bağışladı. ³⁴ Göylərin qamçılacağı sən isə Allahın böyük qüdrətini bütün insanlara bildir». Onlar bunu deyib qeyb oldular.

³⁵ İliodor Rəbbə qurban təqdim etdi və həyatını Qoruyana çoxlu and verdi. Oniya ilə vidalaşaraq öz qoşunu ilə birlikdə padşahın yanına yollandı. ³⁶ Öz gözləri ilə gördüyü Uca Allahın işləri barəsində hamıya şəhadət etdi.

³⁷ Padşah Yerusəlimə başqa bir vəzifə üçün necə bir adamın göndərilməsinin məsləhət olduğunu İliodordan soruşanda o dedi: ³⁸ «Əgər bir düşməniniz, ya da dövlətə qarşı üsyan edən biri varsa, onu oraya göndərin. Əgər sağ-salamat qalarsa, qamçılanmış halda yanına qayıdacaq, çünki o yerdə, doğrudan da, Allahın qüdrəti var. ³⁹ Çünki Səmada məskən salanın Özü o yerin keşikçisi və müdafiəçisidir, oraya pis niyyətlə gələnləri vurub həlak edir» . ⁴⁰ İliodorla bağlı hadisə və xəzinənin qorunması mövzusu beləcə bitir.

4

¹ Yuxarıda adı çəkilən, xəzinə və vətəni barədə düşməne məlumat verən Şimon Oniyaya şər atdı ki, guya İliodoru təhrik edən və bütün fəlakətlərin təqsirkarı Oniya olmuşdur. ² O, şəhər üçün yaxşı işlər görmüş, öz soydaşlarının qayğısına qalmış və qanunların təəssübünü çəkmiş bir adamı dövlətin əleyhdarı adlandırmağa cəsarət etmişdi. ³ Şimonun düşmənçiliyi o dərəcə artdı ki, onun yaxınlarından biri tərəfindən törədilmiş qətl hadisəsi baş verdi. ⁴ Oniya bu münaqişənin çox ciddi olduğunu və Koyle-Suriya və Finikiyada hərbi vali olan Meneste oğlu Apolloninin Şimonun pis niyyətlərinə havadarlıq etdiyini anladı. ⁵ O, soydaşlarını ittiham etmək üçün deyil, cəmiyyətin – hər kəsin və bütün xalqın rifahını nəzərə alaraq padşahın yanına getdi. ⁶ Çünki gördü ki, padşahın himayəsi olmadan işləri sülh içində yoluna qoymaq mümkün olmayacaq və Şimon da öz ağılsızlığından əl çəkməyəcək.

Yasonun islahatları

⁷ Selevk dünyadan köçdükdən sonra Epifan ləqəbli Antiox padşahlığa keçdi. Bu zaman Oniyanın qardaşı Yason baş kahinliyi rüsvətlə ələ keçirməyə çalışdı. ⁸ Yason padşahla görüşüb ona üç yüz altmış talant gümüş və başqa gəlir mənbələrindən də səksən

talant gümüş ödəyəcəyini vəd etdi. ⁹ Bundan savayı, bir idman salonu və gənclər üçün məşq yeri tikmək səlahiyyəti aldığı təqdirdə daha yüz əlli talant gümüş təmin edəcəyini və Yerusəlim sakinlərini Antakya vətəndaşları kimi qeydiyyatla alacağını vəd etdi. ¹⁰ Padşah razılığını verəndə Yason səlahiyyət əldə edərək öz soydaşlarını Yunan adət-ənənələrinə keçməyə sövq etdi. ¹¹ Yason padşahın insanpərvərliklə Yəhudilərə verdiyi imtiyazları aradan qaldırdı. Bu imtiyazlar onlara Romalılarla dostluq və ittifaq üçün səfirliyə gedən Evpolemin atası Yəhyanın təşəbbüsü ilə verilmişdi. Bundan savayı, Yason qanuni təsisatları aradan qaldırdı və qanuna zidd olan adətləri tətbiq etdi. ¹² O, qəsdən düz məbəd dağının yanında gənclərin məşq etməsi üçün bir idman salonu tikdi və ən yaxşı gəncləri buraya cəlb edərək rüsvayçı Yunan papağını^c onların başına qoydu. ¹³ Əslində baş kahin deyil, bir dinsiz olan Yasonun hədsiz şər işləri nəticəsində Yunan adətlərinə və yad ənənələrə o qədər uyğunlaşma baş qaldırdı ki, ¹⁴ kahinlər məbədə xor baxaraq və qurbanlara məhəl qoymayaraq qurbangah xidmətinə təəssüblərini itirdilər. Onlar idman məktəbindəki disk atılması signalı ilə başlanan qanuna zidd olan yarışlarda iştirak etməyə tələsdilər. ¹⁵ Əcdadlarının sayğı göstərdiyi bütün vəzifələrə xor baxdılar, Yunan vəzifələrini ən üstün saydılar. ¹⁶ Amma bu davranışlar onları ağır vəziyyətə saldı. Heyran olduqları və hər şeydə bənzəməyə çalışdıqları kəslər onların düşməninə və qisasçısına çevrildilər. ¹⁷ Çünki Allahın qanunlarına qarşı çıxmaq heç də ötəri bir şey deyil; daha sonrakı hadisələr bunu aşkar göstərəcək.

Yason Yunan ənənələrinə riayət edir

¹⁸ Surda beş ildən bir keçirilən və padşahın da iştirak etdiyi idman yarışlarının bayram edilməsi zamanı ¹⁹ iyərənc Yason Yerusəlimdəki bəzi Antakya vətəndaşlarını tamaşaçı qismində oraya göndərdi ki, Herkulesə qurban gətirmək üçün ayrılan üç yüz draxm gümüş pulu çatdırsınlar. Amma pulu gətirənlərin özləri bu pulun qurban üçün

^c **4:12** Bu papaq Hermes allahının dini mərasimlərinə aid olub Yunan həyat tərzinin rəmzi idi.

verilməsini məsləhət bilmədilər, bunu nalayiq hesab etdilər və bu pulu başqa xərclərə sərf etməyə qərar verdilər. ²⁰ Beləcə, Herkulesə qurban verilmək üçün göndərilən pul onu gətirənlərin təklifi ilə döyüş gəmisi düzəldilməsinə sərf olundu.

²¹ Meneste oğlu Apolloninin padşah Filometorun taxta çıxması münasibəti ilə Misirə göndərildiyi vaxt Antiox onun öz hakimiyyətinə qarşı çıxdığını biləndə öz təhlükəsizliyi üçün tədbir görməyə başladı və bu məqsədlə Yafoya çatıb oradan da Yerusəlimə gəldi. ²² Yason və şəhər əhalisi onu təntənə ilə qarşıladı, yol boyu məşəllər və alqışlarla müşayiət olundu. Oradan da ordusu ilə Finikiyaya yürüş etdi.

Menelay baş kahin olur

²³ Aradan üç il keçdikdən sonra Yason əvvəldə adı çəkilən Şimonun qardaşı Menelayı padşahın yanına göndərdi ki, Menelay padşaha pul çatdırıb vacib işlər barədə hesabat versin. ²⁴ Amma padşaha təqdim olunan Menelay onun izzətini tərifləyərək baş kahinliyi özü üçün təmin etdi. Məbləği artırıb Yasondan üç yüz talant artıq gümüş boyun oldu. ²⁵ O, padşahdan fərman alaraq geri döndü. Özü ilə qəddar bir müstəbidin qəzəbi və vəhşi bir heyvanın qeyzindən başqa, baş kahinliyə yaraşan heç bir şey gətirmədi.

²⁶ Beləcə, öz qardaşını aldadıb yerinə keçən Yasonun özü də başqa bir adam tərəfindən aldadıldı və Ammonluların ölkəsinə qaçmağa məcbur oldu. ²⁷ Menelay isə öz vəzifəsində qalsa da, söz verdiyi pulları padşaha müntəzəm olaraq ödəyə bilmədi. ²⁸ Qalanın rəisi Sostrat isə ödənişin verilməsini tələb edirdi, çünki onun vəzifəsi gəlir yığmaq idi; bu səbəbdən padşah onların hər ikisini çağırırdı.

²⁹ Menelay baş kahinlik vəzifəsini qardaşı Lisimaxın öhdəsinə buraxdı, Sostrat isə Kiprlilərin başçısı Krateti öz yerinə qoydu.

Oniyanın öldürülməsi

³⁰ Bütün bu hadisələr baş verərkən Tarsuslular və Mallotlular üsyan qaldırdılar. Bunun səbəbi şəhərlərinin padşahın cariyəsi Antiokisə hədiyyə edilməsi oldu. ³¹ Buna görə də padşah əyanlarından biri olan Androniki öz yerinə qoyaraq işləri yoluna

qoymaqdan ötrü tez yola düşdü. ³² Əlinə fürsət düşdüyünü görən Menelay məbəddən bəzi qızıl qabları oğurlayıb Andronikə hədiyyə etdi. Bir hissəsini isə Surda və ətraf şəhərlərdə satdı. ³³ Bu işdən bütünlüklə xəbər tutan Oniya bunu ifşa etdi və sığınacaq yerə – Antakya yaxınlığındakı Dafna məbədinə çəkildi. ³⁴ Çünki Menelay təklildə Androniklə görüşərək onu Oniyanı öldürməyə təhrik etdi. Andronik də Oniyanın yanına gələrək sağ əli ilə and içib təminat verməklə sığınacaq yerini tərk etməyə onu razı saldı. Oniya isə şübhələrinə baxmayaraq, oranı tərk etdi. Andronik haqsızlıq edərək Oniyanı o andaca öldürdü.

Andronikin cəzalandırılması

³⁵ Bu hadisədən yalnız Yəhudilər deyil, çoxlu başqa xalqlardan olanlar da narazı qaldılar və haqsız yerə öldürülən bu adama görə üzüldülər. ³⁶ Padşah Kilikiya bölgəsindən qayıdanda şəhərdəki Yəhudilər bu cinayətdən narazı qalan Yunanlarla birlikdə Oniyanın nahaq yerə öldürülməsi barədə ona xəbər çatdırdılar. ³⁷ Antiox ürəkdən kədərləndi və onun halına acıdı, ölənin insanın sağlam düşüncəsi və xoş davranışı üçün göz yaşını tökdü. ³⁸ Andronikə isə qəzəbi alovlandı, həmin andaca al-qırmızı libası onun əynindən çıxartdı, paltarlarını cırdı və bütün şəhər boyu gəzdilərək qatili haqsızlıqla Oniyanı öldürdüyü yerdə öldürməyi əmr etdi. Beləcə, Andronik Rəbdən layiq olduğu cəzanı aldı.

Menelaya və Lisimaxa xalqın etimadsızlığı

³⁹ Bu arada şəhərdə Menelayın havadarlığı ilə Lisimax tərəfindən çoxlu küfr əməllər edildi və bu barədə xəbər yayıldı. Onda xalq Lisimaxa qarşı üsyana qalxdı, çünki məbəddən külli miqdarda qızıl əşyalar oğurlanmışdı. ⁴⁰ Qəzəblə dolub-daşan kütlə həyəcana gələndə Lisimax üç min nəfərə yaxın adamı silahlandırdı, Avran adında yaşa dolmuş və yaşı qədər də ağılsızlıqla dolmuş bir nəfərin əli ilə haqsız zorakılıqlar etdi. ⁴¹ Lisimaxın belə zorakılığını görərək bəziləri daşlar, bəziləri taxta parçaları, bəziləri də yerdəki tozu ovuclarına götürərək nizamsız halda Lisimaxın adamlarına tulladılar. ⁴² Beləcə, onların çoxunu yaraladılar, bəzilərini

öldürdülər və qalanlarını isə qaçmağa məcbur etdilər. Məbəd oğrusunu isə xəzinənin düz qarşısında öldürdülər.

Menelay öz cəzasından pulla qurtulur

⁴³ Bu hadisəyə görə Menelayın əleyhinə ittihamlar irəli sürüldü. ⁴⁴ Padşah Sur şəhərinə gələn zaman ağsaqqallar şurasından göndərilmiş üç şəxs məhkəmə işini ona təqdim etdi. ⁴⁵ Artıq uduzduğunu görən Menelay Dorimen oğlu Ptolomeyə onun xeyrinə padşahdan xahiş etdiyi təqdirdə çoxlu pul verəcəyini vəd etdi. ⁴⁶ Ptolomey də padşahı istirahət etmək bəhanəsi ilə sütun meydanına dəvət etdi və onu fikrini dəyişməyə sövq etdi. ⁴⁷ Padşah bütün pisliklərin səbəbkarı olan Menelayı ittihamlardan azad etdi. Bunun müqabilində zavallı insanları ölüm cəzasına məhkum etdi ki, bunlar hətta Skiflərin qarşısında yalvarsaydılar, cəzasız buraxıldılar. ⁴⁸ Şəhərin, xalqın və müqəddəs şeylərin xeyrinə danışan insanlar tezliklə haqsız cəzaya məruz qaldılar. ⁴⁹ Hətta bu cinayətdən narazı olan bəzi Surlular bu adamların layiqli dəfn olunmasını təşkil etdilər. ⁵⁰ Menelay isə hakimiyyətdə olanların acgözlüyü sayəsində başçılıqda qaldı. O, pisliliyini daha da artırdı və soydaşlarının əsas düşməninə çevrildi.

5

Yasonun idarəçiliyi ələ almaq cəhdi

¹ Təxminən o vaxtlar Antiox ikinci dəfə Misirə yürüş etməyə təşəbbüs etdi. ² Elə oldu ki, qırx gün ərzində bütün Yerusəlim şəhəri üzərində havada hərəkət edən süvari dəstələrinin təsvirləri zahir oldu; onlar qızıl paltarlar geymiş, təpədən dırnağa qədər silahlanaraq əllərində mizraqlar və qınından çıxmış qılınclar tutmuşdular. ³ Qoşunlar atların üstündə nizamla sıraya düzülmüşdülər, bir tərəf hücum, digər tərəf isə özünü müdafiə edirdi. Qalxanlar hərəkətə gəldi, hava oxlarla doldu, mancanaqlar atmağa başladı, qızıldan olan yaraqlar və hər növ zirehlər parıldadı. ⁴ Belə ki zahir olanların yaxşı bir əlamət olmasından ötrü hamı dua etdi.

⁵ Antioxun ölümü haqqında şayiə yayıldıdan sonra Yason min nəfərə qədər adam toplayıb Yerusəlim şəhərinə qəfil hücum etdi. Divarı qoruyan əsgərlər qovulub çıxarılanda, nəhayət, şəhər alındı. Menelay qalada sığınacaq tapdı. ⁶ Yason isə öz həmvətənlərini amansızcasına qırmaqda davam edirdi. O, öz soydaşlarına qarşı uğur qazanmağın ən böyük uğursuzluq olduğunu anlamırdı və özünü soydaşlarından deyil, düşmənlərindən qənimət almış kimi sanırdı. ⁷ Bununla belə, Yason idarəçiliyi ələ keçirə bilmədi. Nəticədə qurduğu qəsdə görə rüsvay oldu və yenə də bir qaçqın kimi Ammonluların ölkəsinə getdi. ⁸ Onun pislik etməkdən ibarət olan həyatının sonu belə oldu ki, o, Ərəb hökmdarı Aretanın ittihamına tuş gəldi; bu səbəbdən bir şəhərdən o biri şəhərə qaçaraq, hamı tərəfindən qanuna dönük çıxan, öz ölkəsinin və öz həmvətənlərinin düşməni sayılan bir şəxs kimi təqib edilərək və nifrət hədəfi olaraq Misir sahillərinə qovuldu. ⁹ Çoxlarını öz ölkəsindən didərgin salan Yasonun özü də yad yerdə öldü. Ömrünün axırında o, Spartalıların yanına getmişdi, qohumluq əlaqələrinə görə onların yanında sığınacaq tapmağı umurdu. ¹⁰ Çoxlarını dəfn olunmaqdan məhrum edən adamın özünə də nə yas saxlandı, nə dəfn mərasimi təşkil olundu, nə də əcdadlarının yanında basdırıldı.

Antiox məbədi qarət edir

¹¹ Baş verənlər padşahın qulağına çatanda o, Yəhudeyanın öz hakimiyyəti altından çıxdığını düşündü. O, qəzəbdən qaynayaraq Misirdən yola düşdü və bir həmlə ilə şəhəri ələ keçirdi. ¹² Əllərinə düşən hər kəsi amansızcasına həlak etməyi və evlərində gizlənən adamları öldürməyi əsgərlərinə əmr etdi. ¹³ Onda cavan və qocaların öldürülməsi, oğlanların, qadınların və uşaqların qətli, qızların və körpələrin qırğını baş verdi. ¹⁴ Üç gün ərzində səksən min nəfər itki oldu: qırx min nəfər əlbəyaxa döyüşdə öldürüldü, qalan qırx min nəfər isə qul kimi satıldı. ¹⁵ Etdikləri ilə kifayətlənməyən padşah bütün yer üzündəki ən müqəddəs məbədə girməyə cəsarət etdi. Qanunlara və ölkəsinə xəyanət edən Menelay ona bu işdə bələdçilik edirdi. ¹⁶ Padşah murdar əlləri ilə müqəddəs

qabları götürdü və müqəddəs yerin izzətinin, şöhrətinin yüksəlməsi naminə başqa padşahların əhd edib verdikləri təqdimləri dünyəvi əli ilə silib-süpürdü. ¹⁷ Özü barəsində təkəbbürlə düşünən Antiox anlamırdı ki, şəhər əhalisinin günahına görə Rəbb qısa bir müddətə onlara qəzəblənmişdir və buna görə də müqəddəs yeri himayə etmir. ¹⁸ Əgər xalq çoxlu günaha düşər olmasaydı, padşah Selevk tərəfindən xəzinəni yoxlamağa göndərilən İliodor kimi o da içəri girən kimi həmin andaca cəzalandırılırdı və öz qaba hərəkətindən əl çəkərdi. ¹⁹ Amma Rəbb milləti məbəd naminə seçməmişdi, məbədi millətin naminə seçmişdi. ²⁰ Beləcə, millətin başına gələn fəlakətlərə şərik olan yer sonra onunla baş verən yaxşılıqlara da şərik oldu; Külli-İxtiyar Öz qəzəbində olarkən məbədi tərk etdi, amma Hər Şeyə Qadir Olan onlarla barışarkən məbədi bütün izzəti ilə yenidən əvvəlki halına qaytardı.

²¹ Beləliklə, Antiox məbəddən min səkkiz yüz talant qızıl və gümüş oğurladı və tələsik Antakyaya qayıtdı. Özünə qürrələnib elə sandı ki, qurunu dəniz kimi, dənizi quru kimi keçib gedə bilər, çünki ürəyi o qədər qürurlanmışdı. ²² O, əhaliyə zülm etmək üçün idarəçilər qoydu: Yerusəlimdə onu bu vəzifəyə təyin edən Antioxdan da vəhşi olan Frakiya mənşəli Filipi, ²³ Qarizmdə Androniki, üstəlik, öz soydaşlarına başqalarından daha bəzər ağılıq edən və Yəhudi vətəndaşlara düşmənçilik münasibəti bəsləyən Menelayı. ²⁴ Antiox Musluların başçısı Apollonini iyirmi iki min nəfərlik bir ordunun başında oraya göndərdi və ona həddi-büluğa çatmış bütün kişiləri öldürməyi, qadınlarla uşaqları isə qul kimi satmağı əmr etdi. ²⁵ Apolloni Yerusəlimə gələn vaxt özünü yalandan sülhsevər insan kimi göstərdi və müqəddəs Şənbə gününə qədər gözlədi. Yəhudilərin iş başında olmadıqlarından istifadə edib öz adamlarına silahlanaraq rəsmi keçid etməyi əmr etdi. ²⁶ O, tamaşa etmək üçün evlərindən çıxan adamların hamısını qılıncdan keçirdi. Ardından da silahlı əsgərləri ilə şəhəri dolaşaraq çox sayda adamı öldürdü. ²⁷ Amma Yəhuda Makkabinin başçılığı ilə on nəfər çöllüyə çıxıb getdi. O, yoldaşları ilə birlikdə təpəliklərdə vəhşi heyvanlar kimi yaşadı; onlar tək-cə otla qidalanırdılar ki, murdarlıqda iştirak etməsinlər.

6

Bütpərəstliyin zorla qəbul etdirilməsi

¹ Bir müddət keçdikdən sonra padşah Afinalı bir qocanı göndərdi ki, o, Yəhudiləri əcdadlarının qanunlarından əl çəkməyə və Allahın qanunlarına görə yaşamamağa məcbur etsin. ² O həm də Yerusəlimdəki məbədi murdarlamalı və onu Olimp Zevsi məbədinə, Qarizim dağındakı məbədi isə bu yerin əhalisinin istəyi ilə Yadellilər Hamisi Zevs məbədinə çevirməli idi.

³ Belə bir şər işin zorla qəbul etdirilməsi ağır və çox dözülməz bir şey idi. ⁴ Bütpərəstlər məbədi əyləncə və işrətlə doldurmuşdular, onlar fahişələrlə əylənir, müqəddəs yerin hüdudlarında qadınlarla yaxınlıq edirdilər və qadağan edilmiş şeyləri içəri gətirirdilər.

⁵ Qurbangah qanuna görə qadağan olunmuş məqbul olmayan şeylərlə dolu idi. ⁶ Heç kim Şənbə gününü, ya da əcdadlardan qalan bayramları qeyd edə bilmir, hətta Yəhudi olduğunu belə, açıqca söyləyə bilmirdi.

⁷ Padşahın ad gününün hər ay qeyd olunması zamanı Yəhudilər bütpərəst qurbanlarından yeməyin acı məcburiyyəti ilə üzləşirdilər. Dionis bayramında isə sarmaşıqdan çələnglər taxıb Dionisin şərəfinə yürüşdə iştirak etməyə məcbur edilirdilər. ⁸ Ptolemis əhalisinin təklifinə görə, qonşuluqda olan Yunan şəhərləri üçün bir fərman verildi ki, orada yaşayan Yəhudilərlə də eyni cür rəftar olunsun və onlar da qurbanlardan yeməkdə iştirak etməyə məcbur olunsunlar. ⁹ Yunan ənənələrinə keçməyə razı olmayanlar isə öldürülməli idilər. Onların necə bir fəlakətlə rastlaşdıqları aşkar görünürdü. ¹⁰ Məsələn, iki qadın oğullarını sünnət etməkdə ittiham olundu. Onlar körpələri döşlərinə asılı vəziyyətdə şəhərdə gəzdirilərək hamıya nümayiş olundu, axırda da şəhər divarlarından aşağı atıldılar. ¹¹ Yeddinci günü gizləncə qeyd etmək üçün mağaralara üz tutan digərləri barədə isə Filipə xəbər çatdırıldı və onların hamısı birlikdə yandırıldı. Çünki onlar müqəddəs günə ehtiram göstərdiklərinə görə özlərini müdafiə etməyi düzgün hesab etmədilər.

Bu təqibin mənası

¹² Bu kitabı oxuyan hər kəsə təklif edirəm ki, bu fəlakətlərdən sarsılmasın, əksinə, bu cəzaların bizim nəslimizi yox etmək məqsədi ilə deyil, tərbiyə etmək məqsədi ilə üzərimizə gəldiyini dərk etsin. ¹³ Həqiqətən də, dinsiz adamlara fəaliyyətləri üçün uzun müddət izin verilməməsi və onların dərhal cəzalarını çəkməsi böyük bir xeyirxahlığın əlamətidir. ¹⁴ Başqa xalqlara münasibətində Allah onları cəzalandırmaq üçün günahlarının ən yüksək həddə çatmasına qədər səbirlə gözləyir; amma bizimlə fərqli davranır, ¹⁵ yəni günahlarımızın çoxalmasını gözləməyərək bizi cəzalandırır. ¹⁶ Beləcə, Allah heç vaxt mərhəmətini üstümüzədən götürmür. O, bizi fəlakətlərlə tərbiyə etsə də, Öz xalqını tərk etmir. ¹⁷ Bu dediklərimiz xatırlatma məqsədi daşıyır, sözün qıyası, əhvalatımıza qayıdaq.

Eleazarın şəhid olması

¹⁸ İlahiyyatçılar arasında ən mötəbər olan, artıq yaşa dolmuş və çox gözəl zahiri görünüşə malik olan Eleazarı donuz əti yeməsi üçün ağzını açmağa məcbur edirdilər. ¹⁹ Amma Eleazar şərəfli ölümü murdar olub yaşamaqdan üstün tutdu və könüllü surətdə işgəncə yerinə doğru getdi. ²⁰ O, ağzındakını tüpürdü. İnsanın təbiətən öz həyatını qorumaq duyğusuna baxmayaraq, qəbul edilməsi qadağan olunmuş şeyləri rədd etmək üçün cəsarət göstərməsi zəruridir. ²¹ Qanuna zidd olan bu qurban mərasimini təşkil edənlər Eleazarla çoxdankı tanışlıqlarından ötrü onu bir kənara çəkib inandırmaq istədilər ki, o, yemək üçün məqbul olan, özünün hazırladığı əti gətirsin və zahirdə özünü padşahın buyurduğu qurban ətini yeyirmiş kimi göstərsin. ²² Onlar köhnə dostluqlarından ötrü ona xeyirxahlıq edirdilər. Eleazar belə etsəydi, ölümdən qurtulmuş olacaqdı.

²³ Amma Eleazarın verdiyi nəcib qərar onun yaşına, ixtiyar çağına və ağarmış saçlarına layiq idi; o, buna uşaqlıqdan bəri düzgün davranışı ilə və hər şeydən əvvəl, Allahın bərqərar etdiyi müqəddəs qanunlara riayət etməklə nail olmuşdu. O, öz əqidəsini dərhal bəyan edib istədi ki, onu ölümlər diyarına göndərsinlər. ²⁴ O dedi:

«Belə riyakarlıq mənim yaşımaya layiq deyil, yoxsa bir çox gənc elə zənn edər ki, Eleazar doxsan yaşında ikən yadellilərin dinini qəbul etmişdir. ²⁵ Qısa və ani bir həyat müddəti naminə belə riyakarlıq etməyim onları mənə görə əyri yola sala bilər. Mənsə ixtiyar çağında özümə çirkinlik və ləkə gətirmiş olaram. ²⁶ Hətta indi insanın verdiyi cəzadan qaçsam belə, istər diri olum, istər ölü, Külli-İxtiyarın əlindən canımı qurtara bilməyəcəyəm. ²⁷ Amma indi kişi kimi ömürlə vidalaşsam, özümü yaşımaya layiq göstərmiş olaram. ²⁸ Gənclər üçün də layiqli bir nümunə – hörmətə layiq və müqəddəs qanunlar uğrunda həvəslə və mərdliklə ölmək nümunəsi qoyub getmiş olaram». O, bunları dedikdən sonra dərhal işgəncə yerinə tərəf getdi.

²⁹ Eleazarı müşayiət edənlər bundan əvvəl ona bir qədər xeyirxah duyğular bəsləsələr də, indi münasibətləri nifrətə doğru dəyişdi, çünki onun bayaq dediyi sözləri ağılsızlıq hesab etdilər. ³⁰ Zərbələr altında ölməmişdən əvvəl Eleazar ucadan inildəyib dedi: «Rəbbə müqəddəs biliyi vasitəsilə əyandır ki, mənim ölümdən qurtulmaq imkanım olduğu halda bədənimin qamçılanması ilə dəhşətli iztirablar çəkirəm. Amma qəlbim buna sevinclə dözüür, çünki mən Ondan qorxuram».

³¹ Eleazar beləcə öldü. O, öz ölümü ilə yalnız gənclər üçün deyil, həmçinin millətin əksəriyyəti üçün də bir nəciblik nümunəsi və cəsarət örnəyi qoyub getdi.

7

Yeddi qardaşın şəhid olması

¹ Başqa bir hadisədə anaları ilə birgə yeddi qardaş da həbs edilmişdi. Padşah onları qanunun qadağan etdiyi donuz ətini yeməyə məcbur etdi, qırmanclar və iplərlə onlara işgəncə verdi.

² Qardaşlardan biri hamısının adından danışaraq dedi: «Bizdən nə soruşub öyrənmək istəyirsən? Əcdadlarımızın qanunlarını pozmaqdan əvvəl ölməyi üstün tuturuq».

³ Onda padşah çox hirslənərək tasları və qazanları qızdırmağı əmr etdi. ⁴ Bunlar qızdıqdan sonra dərhal padşah hamının adından

danışanın dilinin kəsilməsini, başının dərisinin soyulmasını, əl və ayaqlarının kəsilməsini əmr etdi; bu, o biri qardaşlarının və anasının gözləri önündə baş verirdi. ⁵ Padşah tamamilə yararsız bir vəziyyətə düşmüş adamı hələ nəfəs almaqda ikən ocağın yanına aparılaraq tasda qızartmağı əmr etdi. Tasdan tüstülər yayılan vaxt qardaşlar və onların anası ölüm ayağında bir-birlərinə ürək-dirək verərək deyirdilər: ⁶ «Allahımız Rəbb hər şeyi görür və ədalətə görə bizə şəfqət göstərəcək; Musa xalqın əleyhinə şəhadət etməsinə baxmayaraq, öz mahnısında bəyan etmişdi: “O, Öz qullarına şəfqət göstərəcək”».

⁷ Birinci qardaş öləndən sonra həqarət etmək üçün ikincisini ortaya çıxartdılar. Saçları ilə birlikdə başının dərisini soyaraq ondan soruşdular: «Yeməyimizdən yeyəcəksən? Yoxsa bədəninin hər üzvünə işgəncə verək?» ⁸ Amma o, öz ana dilində onlara «Yox!» cavabını verdi. O da əvvəlki qardaşının ardınca işgəncəyə məruz qaldı. ⁹ Son nəfəsində olarkən dedi: «Sən ey cinayətkar, bizi bu həyatımızdan məhrum edə bilərsən, amma bu dünyanın Padşahı Onun qanunları naminə öldüyümüz üçün bizi əbədi həyata dirildəcək».

¹⁰ Sonra üçüncüsünə həqarət etməyə başladılar. Ondən dilini bayıra çıxartmaq tələb olunarkən dərhal bunu etdi, cəsarətlə əllərini irəli uzatdı ¹¹ və ləyaqətlə dedi: «Bu bədən üzvlərini mənə göydəki Allah verdi, Onun qanunları uğrunda bunlara əhəmiyyət vermərəm. Onun bu üzvləri mənə yenidən qaytaracağına ümid edirəm». ¹² Padşah və yanında olanlar bu gəncin ürəkliliyinə heyrət etdilər, çünki o, əzablarını heç saydı. ¹³ O öldükdən sonra dördüncüsünə də eyni cür işgəncə verib pis rəftar etməyə başladılar. ¹⁴ Bu qardaş da ölmək üzrə olanda dedi: «Ən yaxşısı budur ki, insan əli ilə ölməyi seçərək Allahın bizi yenidən dirildəcəyinə ümid bağlayaq. Sənin üçün isə, ey padşah, həyata dirilmə olmayacaq».

¹⁵ Sonra beşincisini gətirib onunla pis rəftar etməyə başladılar.

¹⁶ Amma o, padşaha nəzər salıb dedi: «İnsanlar üzərində səlahiyyətin olduğu halda sən özün də fanisən. Ürəyin istəyəni edirsən, amma düşünmə ki, Allah bizim millətimizi tərk edib.

¹⁷ Amma bir qədər gözlə, sənə və nəslinə qarşı Onun böyük qüdrətini görərsən!»

¹⁸ Sonra altıncısını ortaya çıxartdılar. O da ölməyə hazırlaşarkən dedi: «Nahaq yerə özünü aldatma! Biz bu əzabları özümüzdə görə, Allahımıza qarşı günah etdiyimiz üçün çəkirik, o səbəbdən də bu fəvqəladə hadisələr oldu. ¹⁹ Amma düşünmə ki, sən Allaha meydan oxuduğun halda cəzasız qalacaqsan».

²⁰ Bunların arasında, xüsusilə, ana daha fəvqəladə idi və şərəflə xatırlanmağa layiqdir. O, bir gün içində yeddi oğlunun ölümünə şahid olsa da, Rəbbinə olan ümidindən ötrü buna mətanətlə dözdü.

²¹ O, oğullarının hər birinə öz ana dilində müraciət edirdi; nəcib hisslərlə dolaraq qadın düşüncələrini kişi cəsarəti ilə möhkəmləndirərək onlara deyirdi: ²² «Bətnimdə necə əmələ gəldiyinizi bilmirəm, sizə nəfəs və həyat verən mən deyildim, hər birinizin hissəciklərini nizama salan mən deyildim. ²³ Beləcə, insan varlığına şəkil verən, bütün varlığı təmin edən dünyanın Yaradıcısı Öz mərhəməti ilə sizə yenidən nəfəs və həyat verəcək, çünki indi Onun qanunları uğrunda öz canınızı əhəmiyyətsiz sayırsınız».

²⁴ Antiox isə qadının ona xor baxmasından, səsin tonuna görə təhqir olunmasından şübhələnirdi. Hələ sağ qalan ən gəncə tək-cə sözlərlə deyil, həm də andlarla vəd verməyə başladı ki, əcdadlarının yolundan döndüyü təqdirdə onu varlı və xoşbəxt edəcək; bu halda onu özünə dost edəcəyini və ona məsul bir vəzifə etibar edəcəyini bildirdi. ²⁵ Gənc deyilənlərə heç etina etmədi. Onda padşah anaya müraciət edib ondan istədi ki, həyatını qoruması üçün oğlunu inandırсын. ²⁶ Padşahın uzun müddət təkid etməsindən sonra ana oğlunu inandıрмаğa razı oldu. ²⁷ Oğluna tərəf əyilib qəddar müstəbidə həqarət edərək öz ana dilində söylədi: «Oğlum, mənə rəhm et! Səni doqquz ay bətnimdə daşıldım və üç il səni əmizdirdim, bəslədim, böyütdüm və qayğına qaldım.

²⁸ Övladım, sənə yalvarıram, göylərə və yerə bax, onların içində olanları gör və Allahın onları heç nədən yaratdığını anla; beləcə də, insan nəslə vücuda gəldi. ²⁹ Bu cəlladdan qorxma, öz qardaşlarına layiq ol. Ölümü elə qarşıla ki, mən Allahın mərhəməti ilə səni qardaşlarınla birlikdə əldə edə bilim».

³⁰ O, hələ danışmaqda ikən gənc dedi: «Daha nəyi gözləyirsiniz? Padşahın əmrinə itaət etməyəcəyəm, yalnız əcdadlarımıza Musa tərəfindən verilən qanunun əmrlərinə əməl edəcəyəm. ³¹ Sənsə, ey padşah, İbranilərə qarşı hər cür pislik icad edə bilərsən, amma Allahın əlindən qaça bilməzsən. ³² Belə ki biz öz günahlarımıza görə əzab çəkirik. ³³ Əgər var olan Rəbb məzəmmət və tərbiyə etmək üçün qısa bir müddət ərzində bizə qəzəbini göstərdisə də, amma yenə də Öz qulları ilə barışacaq. ³⁴ Sənsə, ey murdar və bütün insanlar içində ən iyrenc adam, göylərin övladlarına əl qaldırdığın üçün puç ümidlərlə qürrələnərək əbəs yerə şadyanalıq etmə. ³⁵ Çünki Külli-İxtiyar və Hər Şeyi Görən Allahın mühakiməsindən hələ qaçmamısan. ³⁶ Bizim qardaşlarımız qısa müddət ağrıya dözdükdən sonra Allahın əhdinə görə indi əbədi həyat qaynağına düşürlər. Sənsə Allahın mühakiməsinə görə öz qürurunun əvəzində haqlı cəza alacaqsan. ³⁷ Mən də öz qardaşlarım kimi əcdadlarımin qanunları uğrunda bədənim və canımı verirəm. Allahdan tezliklə millətimizə mərhəmət göstərməsini diləyirəm. Qoy səni də fəlakət və xəstəliklərlə iqrar etməyə məcbur etsin ki, Ondən başqa Allah yoxdur. ³⁸ Beləcə, Külli-İxtiyarın bütün xalqımıza yönələn haqlı qəzəbi mənim və qardaşlarımin üzərinə gəlməklə sona çatsın».

³⁹ Onda padşah bərk qəzəblənib onunla o birilərindən də betər rəftar etdi. Çünki gəncin kinayəsi ona pis təsir etmişdi. ⁴⁰ Beləcə, gənc həyatını bütünlüklə Rəbbə etibar etməklə təmiz qalaraq ölümü qarşıladı. ⁴¹ Hamıdan axırda, övladlarından sonra ana öldü.

⁴² Bütpərəst qurbanları və həddindən artıq işgəncələr mövzusunda bu qədər yetər.

8

Yəhuda Makkabinin üsyanı

¹ Bu arada Yəhuda Makkavey və yoldaşları gizlicə keçib kəndlərə gəldilər, qohumlarını bir yerə çağırtdılar. Yəhudi dininə sadıq qalanları cəlb edərək təxminən altı min adam topladılar. ² Hamının tapdaq altına saldığı xalqa nəzər salması üçün Rəbbə yalvardılar.

Ondan istədilər ki, dinsiz adamların müqəddəsliyini pozduğu məbədə rəhm etsin, ³ viranəyə dönən və az qala yerlə yeksan olan şəhərə mərhəmət göstərsin, tökülən qanların Ona qalxan fəryadını eşitsin, ⁴ günahsız körpələrin haqsızcasına məhv edilməsini, Öz adına edilən küfrləri yada salsın və şərə nifrətini göstərsin.

⁵ Makkabi öz qoşununu yığan kimi bütperəstlər üçün məğlubedilməz oldu, çünki Rəbbin qəzəbi mərhəmətə çevrilmişdi.

⁶ O, şəhər və kəndlərə gözlənilmədən hücum edərək onları yandırdı və əlverişli mövqelər tutaraq düşmənləri bir cox halda qaçmağa məcbur etdi. ⁷ Bu cəhdlərə kömək məqsədi ilə o əsasən gecə vaxtını seçirdi. Onun igidliyinin sədası hər tərəfə yayılmışdı.

⁸ Yerusəlimi idarə edən Filip bu adamın yavaş-yavaş gücləndiyini və getdikcə daha tez-tez uğur qazandığını görəndə Koyle-Suriya və Finikiyanın hərbi valisi Ptolemeyə yazdı ki, padşahın əməliyyatlarına kömək etsin. ⁹ Ptolemey də padşahın ən ilkin dostlarından biri olan Patroklun oğlu Nikanoru bu işə təyin etdi və onu müxtəlif millətlərdən təşkil olunmuş iyirmi min nəfərdən az olmayan bir qoşunun başında bütün Yəhudi nəslinin kökünü kəsmək məqsədi ilə göndərdi. Sərkərdə və hərbi işlərdə təcrübəsi olan Qorgiyanı da ona qoşdu. ¹⁰ Nikanor padşahın Romalılara verdiyi iki min talant borcunu əsir tutulan Yəhudiləri köləliyə satmaqdan əldə etməyi nəzərdə tutmuşdu. ¹¹ Buna görə də təcili olaraq dəniz sahilindəki şəhərlərə adam göndərərək onlara Yəhudi qullarını satın almağı təklif etdi. Bir talant əvəzində doxsan adam güzəşt etməyə söz verdi. Amma onu təqib etməkdə olan Külli-İxtiyarın mühakiməsini gözləmirdi.

Yəhudilərin ilk qələbəsi

¹² Nikanorun yürüşü barədə Yəhudaya xəbər çatdı, o da qoşunun gəldiyini ətrafındakılara bildirdi. ¹³ Onda cəsəretsizlər və Allahın mühakiməsinə inamı olmayanlar öz yerlərini qoyub qaçdılar.

¹⁴ Digərləri isə əllərində qalan bütün şeylərini satdılar və eyni zamanda Rəbbə dua edərək onları dinsiz Nikanorun əlindən qurtarmasını dilədilər; Nikanor isə hələ üz-üzə gəlməmişdən qabaq onları satmışdı. ¹⁵ Dua edənlər özlərinə görə deyil, əcdadları ilə

olunan əhdlərə görə, onların üzərinə Allahın möhtərəm və əzəmətli adı qoyulduğu üçün bunu istədilər.

¹⁶ Makkabi isə sayı altı minə çatan öz qüvvələrini topladı. Onları düşməndən dəhşətə düşməməyə, haqsız olaraq onların üzərinə gələn bütperəstlərin coxluğundan qorxmamağa, əksinə, ləyaqətlə mübarizə aparmağa çağırdı. ¹⁷ Bütperəstlərin müqəddəs yerə qarşı həyata keçirdikləri qanunsuz zorakılığı, həqarət olunan şəhərə vurulan zərərləri və babalardan qalma quruluşun yıxılmasını göz önünə gətirmələrini istədi. ¹⁸ O dedi: «Onlar öz silahlarına və igidliklərinə güvənirlər, amma bircə hərəkətlə üstümüzdə gələnləri və hətta bütün dünyanı devirə bilməyə qadir olan Külli-İxtiyar Allaha güvənirik». ¹⁹ Sonra babalarına göstərilən köməklərdən danışdı: Sanxerivin dövründə onun yüz səksən beş min əsgəri həlak olmuşdu; ²⁰ başqa bir vaxt Babildə Qalatyalılarla baş verən döyüşdə Yəhudilər yalnız səkkiz min nəfər və üstəlik, dörd min Makedoniyalı əsgərlə birlikdə mübarizə aparırdılar. Lakin Makedoniyalılar çətin vəziyyətə düşəndə bu səkkiz min nəfər göylərin köməyi ilə yüz iyirmi minlik qoşunu darmadağın etdi və çoxlu qənimət ələ keçirdi.

²¹ Makkabi bu sözlərlə onları cəsarətləndirdi və hamısını qanunlar və vətən uğrunda ölməyə hazır vəziyyətə gətirdi. O, öz qoşununu dörd hissəyə böldü, ²² qardaşları Şimon, Yusif və Yonatanı hər dəstəyə başçı təyin etdi və hər birinin ixtiyarına min beş yüz nəfər verdi. ²³ Sonra Eleazara Müqəddəs Kitabdan oxudu, Yəhuda Makkabi öz yoldaşlarına «Allahın köməyi ilə» döyüş şüarını verdi, qabaqda gedən dəstəyə başçılığı qəbul edərək Nikanorla döyüşə girdi. ²⁴ Külli-İxtiyarın onlara yardımçılığı ilə düşmən qüvvələrindən doqquz min nəfərdən çoxunu məhv etdilər, Nikanorun qoşununun çox hissəsini yaralayıb şikəst etdilər və hamısını qaçmağa məcbur etdilər. ²⁵ Onları qul kimi satın almağa gələnlərin pulunu ələ keçirdilər. Düşməni uzun məsafəyə qədər təqib etdikdən sonra geri döndülər, çünki vaxt məhdud idi. ²⁶ Şənbə günü ərəfəsi idi; bu səbəbdən onları daha təqib etmədilər.

²⁷ Düşmənin silahlarını yığıb qənimətləri götürəndən sonra onlar Rəbbə alqış və həmd etməklə Şənbə gününü qeyd etdilər; çünki

Rəbb həmin gün onları xilas etmiş və onlara Öz mərhəmətini göstərməyə başlamışdı. ²⁸ Şənbə günündən sonra əldə edilən qənimətin bir hissəsini zülm çəkənlərə, dullara və yetimlərə ayırdılar. Yerdə qalanını isə özlərinin və uşaqlarının arasında bölüşdürdülər. ²⁹ Bunu bitirib ümumi duaya qatıldılar və Öz qulları ilə tamamilə barışması üçün mərhəmətli Rəbbə yalvardılar.

Timoteylə Baxhidin məğlubiyyəti

³⁰ Timoteylə Baxhid Yəhudilərin üzərinə hücum etdikdə Yəhudilər onlardan iyirmi min nəfərdən çoxunu həlak etdilər. Bir sıra ən yüksək qalanı ələ keçirdilər. Çox böyük olan qəniməti iki hissəyə bölərək bir hissəsini özlərinə götürdülər, digərini isə zülm çəkənlərə, yetimlərə və dullara, üstəlik, yaşlılara verdilər.

³¹ Düşmənin silahlarını yığıb hamısını cidd-cəhdlə əlverişli yerlərdə saxladılar, qənimətin qalan hissəsini də Yerusəlimə apardılar.

³² Onlar Timoteyin qoşun başçısını öldürdülər; o, çox pis adam idi və Yəhudilərə çox zülm etmişdi. ³³ Sonra öz doğma şəhərlərində qələbəni qeyd edərkən onlar müqəddəs qapıları yandıran Kallisfeni və bir sıra başqalarını odda yandırdılar; onlar kiçik bir evə sığınmışdılar. Beləcə, onlar dinsizliklərinin layiqli əvəzini aldılar.

Nikanorun qaçması və şəhadəti

³⁴ Yəhudiləri qul kimi satın almaq üçün özü ilə min tacir gətirən, lənətə gəlmiş Nikanor isə ³⁵ əhəmiyyət vermədiyi adamlar tərəfindən Rəbbin köməyi ilə rüsvay edilmişdi. O, təmtəraqlı geyimlərini çıxarıb qaçqın qul qiyafəsində tənha ölkənin içindən keçib Antakyaya gəldi; qoşununun məğlubiyyətindən tamamilə məyus olmuşdu. ³⁶ Beləcə, Yerusəlim sakinlərini əsir alaraq Romalılara borcunu ödəməyə təminat verən adam Yəhudilərin bir Qoruyucusu olduğunu bəyan etdi və Onun təyin etdiyi qanunlara riayət etdikləri üçün onların məğlubedilməz olduğunu bildirdi.

9

Antioxun son yürüşü

¹ Həmin vaxtlarda elə oldu ki, Antiox Fars torpağından nizamsız bir şəkildə geri çəkildi. ² O, Persepol adlı şəhərə daxil oldu, məbədləri qarət, şəhərə nəzarət etməyə cəhd etdi. Amma kütlə qalxıb özünü müdafiə etmək üçün silaha sarıldı. Nəticədə şəhər sakinlərinin qaçmağa məcbur etdiyi Antiox biabırçılıqla geri çəkilməli oldu. ³ O, Ekbatana yaxınlığında olanda Nikanorun və Timoteyin başına gələnləri eşitdi. ⁴ Qəzəbdən alışıb-yanaraq onu qaçmağa məcbur edənlərin heyfini Yəhudilərdən çıxmağı qərara aldı. Bu məqsədlə döyüş arabasının sürücüsünə dayanmadan sürərək yürüşü sürətləndirmək əmrini verdi. Amma göylərin mühakiməsi onun üzərinə gəldi. Çünki qürrələnb demişdi: «Yerusəlimə gələndə oranı Yəhudilər üçün məzarlığa çevirəcəyəm». ⁵ Amma hər şeyi görəən Rəbb, İsrailin Allahı çarəsi tapılmayan və gözəgörünməyən bir xəstəliklə onu vurdu. Bu sözlər ağzından çıxar-çıxmaz bağırsaqlarını şiddətli ağrı və kəskin daxili sancı tutdu. ⁶ Bu, çox ədalətli idi, çünki o, başqalarının bağırsaqlarına ağır və dəhşətli işgəncələr vermişdi. ⁷ Hətta bu vəziyyətdə ikən məğrurluğundan əl çəkmədi. Qürurla daha çox dolaraq Yəhudilərə qarşı alovlu qəzəb püskürdü və yürüşü daha da sürətləndirmək əmrini verdi. Amma belə oldu ki, sürətlə irəli getdiyi üçün o, öz arabasından yıxıldı və bərk yıxılmaqla bədəninin bütün üzvlərini əzdi. ⁸ Antiox bir az əvvəl fəvqəladə qüruru ilə dənizdəki dalğalara hökm edəcəyini və dağları tərəzidə çəkə biləcəyini düşünürdü, amma torpağa düşdü və onu xərəkdə apardılar, bununla da hamıya Allahın aşkar gücünü nümayiş etdirdi. ⁹ Belə ki bu dinsiz adamın bədənində qurdlar qaynaşdı; o, əzab və ağrı içində hələ yaşayarkən bədəninin əti çürüməyə başladı. Çürümənin üfunəti bütün ordusu üçün dözülməz idi. ¹⁰ Bir az əvvəl göydəki ulduzlara toxuna biləcəyini sanan adamı indi heç kəs müşayiət edə bilmirdi, çünki üfunətinə dözmək olmurdu.

¹¹ Artıq düşkün vəziyyətdə ikən qürurundan imtina etməyə və Allahın cəzasının təsirindən özünə gəlməyə başladı, çünki hər an ağrıdan əziyyət çəkirdi. ¹² Artıq üfunətinə özü də dözə bilməyəndə bildirdi: «Allaha tabe olmaq düzgündür, heç bir öləri məxluq özünü Allaha bərabər saymamalıdır». ¹³ Onda bu murdar adam ona

rəhm etməyən Hökmrana dua edərək bunları bildirdi: ¹⁴ yerlə yeksan etməyə tələsdiyi və məzarlığa çevirmək istədiyi müqəddəs şəhərin azad olduğunu bəyan edir; ¹⁵ dəfn etməyə layiq görmədiyi, uşaqları ilə birlikdə yem olmaq üçün quşlara və vəhşi heyvanlara atmağı düşündüyü Yəhudilərə isə Afina vətəndaşları ilə bərabər hüquqlar verir; ¹⁶ bir zamanlar qarət etdiyi müqəddəs məbədi indi ən gözəl təqdimlərlə bəzəyəcək, müqəddəs qabların hamısını artıqlaması ilə geri qaytaracaq və qurban xərclərini öz gəlirindən ödəyəcək; ¹⁷ bundan əlavə, özü də Yəhudi dinini qəbul edəcək və bütün məskunlaşmış yerlərə baş çəkib Allahın hökmranlığını bəyan edəcək.

Yəhudilərə Antioxun məktubu

¹⁸ Allahın haqlı mühakiməsi onun üzərinə gəldiyindən Antioxun ağrıları heç cür dayanmırdı. Onda o, bütün ümidini itirərək Yəhudilərə yalvarış şəklində bu məktubu yazdı; məktubun məzmunu belə idi:

¹⁹ «Ləyaqətli Yəhudi vətəndaşlarına padşah və baş komandan Antioxdan çoxlu salam, salamatlıq və uğur olsun! ²⁰ Əgər siz uşaqlarınızla birgə yaxşısinizsə və işləriniz öz istəyinizə görə gedirsə, məmnunam, belə ki mənim ümidim Allaha qalıb. ²¹ Mən həssaslıqla sizin hörmət və rəğbətini xatırlayıram. Fars torpağından qayıdanda narahatlıq gətirən xəstəliklə üzləşdim və hamının təhlükəsizliyi üçün bəzi tədbirlər görməyi düşündüm. ²² Özüm üçün ümitsiz deyiləm, çünki xəstəlikdən qurtarmağa böyük ümidim var. ²³ Lakin mən gördüm ki, atam yuxarı ölkələrlə döyüşdüyü zaman vərəsə təyin edərdi. ²⁴ Ona görə ki gözlənilməz bir hadisə baş verdikdə, yaxud həyəcanlı bir xəbər eşidildikdə ölkənin sakinləri narahat olmasın və işlərin kimin öhdəsinə buraxıldığını bilsin. ²⁵ Bundan başqa, hüdudlarda olan hökmranların və padşahlığımızın qonşularının fürsət gözlədiklərini və nələrin baş verəcəyini görmək üçün gözlədiklərini bilirəm. Bu səbəbdən oğlum Antioxu padşah təyin edirəm; mən tələsik yuxarı vilayətlərə getdiyim zaman onu sizlərdən çoxuna tapşırar və sizi təklif edərdim. Burada yazdıqlarımı ona da yazdım. ²⁶ Beləcə, sizi

özünüə göstərilən ümumi və xüsusi xeyirxahlıqları yada salmağa çağırır və bunu xahiş edirəm. Hər birinizin mənə və oğluma münasibətdə xoş niyyətinizi saxlamağınızı istəyirəm. ²⁷ Mən əminəm ki, oğlum sizə mülayimlik və insanpərvərliklə yanaşmaqda mənim siyasətimi davam etdirəcək».

²⁸ Beləcə, bu qatil və küfr danışan adam başqalarına çəkdirdiyi qədər dəhşətli əzablar içində qərib diyarda dağlar arasında acınacaqlı tale ilə öz həyatını başa vurdu. ²⁹ Onunla birgə tərbiyə alan Filip onun cəsədini götürüb apardı. Filip Antioxun oğlundan ehtiyat etdiyi üçün Misirə, Ptolomey Filometorun yanına köçüb getdi.

10

Məbədin pak edilməsi

¹ Onda Makkabi və onun yoldaşları Rəbbin yol göstərməsi ilə məbədi və şəhəri yenidən geri aldılar. ² Yadellilərin bazar meydanında qurduqları qurbangahları və təqdis olunmuş bütxanaları yıxdılar. ³ Onlar müqəddəs məskəni pak etdilər və təzə qurbangah tikdilər. Çaxmaq daşı ilə əldə etdikləri odla iki illik fasilədən sonra qurban təqdim etdilər, buxur yandırdılar, çıraqları işıqlandırdılar və Hüzur çörəklərini qoydular. ⁴ Sonra üzüstə düşərək Rəbbə yalvardılar ki, bir daha belə fəlakətlərə düşər olmasınlar, yenə günah etdikləri təqdirdə iltifatla tərbiyə olunsunlar, küfr edən və vəhşi xalqlara təslim edilməsinlər. ⁵ Bu elə həmin günə, yəni müqəddəs məskənin yadellilər tərəfindən murdarlanması ilə eyni günə təsadüf etdi, məbədin pak edilməsi Kislev ayının iyirmi beşində baş verdi. ⁶ Onlar Çardaqlar bayramında olduğu kimi səkkiz gün şadlıq etdilər. Bir müddət əvvəl olan Çardaqlar bayramını dağlarda və mağaralarda vəhşi heyvanlar kimi qeyd etdiklərini xatırladılar. ⁷ Buna görə də sarmaşığa bürünmüş əsalar, gözəl budaqlar və xurma budaqları daşıyaraq Özünə məxsus olan müqəddəs yerin pak edilməsini uğurla nəticələndirən Rəbbə həmd ilahiləri oxudular. ⁸ Ümumi qərar və təkliflə bütün Yəhudi millətinin hər il bu günləri bayram

etməsi barədə göstəriş verdilər. ⁹ Xülasə, Epifan adlandırılan Antioxun beləcə sonu çatdı.

Antiox Evpatorun hakimiyyətə gəlməsi

¹⁰ İndi isə bu dinsiz adamın oğlu Antiox Evpatorun dövründə baş verənlər barədə bildirmək və müharibələrin gətirdiyi fəlakətlərin xülasəsini vermək istəyirik. ¹¹ Bu adam padşahlığa keçən zaman Koyle-Suriya və Finikiyanın hərbi valisi olan Lisiya adında bir adamı ölkənin idarəçiliyinə təyin etdi. ¹² Əvvəlki idarəçi Makron adlandırılan Ptolemey Yəhudilərə edilən haqsızlıqlardan sonra onlarla ədalətlə rəftar etməyin təşəbbüsçüsü olmuşdu və onlarla sülh münasibətləri saxlamağa çalışmışdı. ¹³ Nəticədə o, padşahın dostları tərəfindən Evpatorun önündə ittiham olundu; çünki Misir padşahı Filometorun onun öhdəsinə buraxdığı Kipri qoyub getdiyi və Antiox Epifanın tərəfinə keçdiyi üçün hər kəs ona xain deyirdi. Əsilzadəliyinə layiq bir mövqe tuta bilmədiyi üçün özünü zəhərləyib həyatına son verdi.

İdumeyaya hərbi səfər

¹⁴ Qorqiya bölgədə hərbi vali oldu; o, muzzdlu əsgərləri səfərbər etdi və Yəhudilərlə fasiləsiz müharibə vəziyyətində oldu. ¹⁵ Bununla yanaşı, əlverişli qalalara nəzarət edən İdumeyalılar Yəhudiləri gücdən salırdılar. Yerusəlimdən qovulan adamları qəbul edərək müharibə vəziyyətini saxlamağa çalışırdılar. ¹⁶ Makkabi və onun tərəfdarları dua mərasimi təşkil edib döyüşdə onların tərəfində olması üçün Allaha yalvardılar. Sonra İdumeya qalalarına tərəf hücumla atıldılar. ¹⁷ Sürətlə onların üzərinə hücum edib əlverişli yerləri ələ keçirdilər, qala divarlarında vuruşanların hamısını dəf etdilər, rastlaşdıqları hər kəsi doğradılar və iyirmi minə qədər adamı həlak etdilər. ¹⁸ Doqquz minə qədər adam mühasirəyə qarşı hər şeylə təchiz olunan, xüsusi olaraq möhkəmləndirilmiş iki bürcə qaçıb sığındı. ¹⁹ Makkabi Şimonla Yusifi, həmçinin Zakkayı mühasirə üçün kifayət qədər qüvvə ilə orada qoydu. Özü isə daha çox lazım olduğu yerlərə getdi. ²⁰ Amma Şimonun adamları pulpərəst idilər və qalalardakı adamlar

onları rüşvət almağa razı saldılar. Onlar yetmiş min draxm alıb qalalardakı bəzi adamların aradan çıxmasına icazə verdilər. ²¹ Baş verənlərin xəbəri Makkabiyə çatdırılanda o, xalqın rəhbərlərini bir yerə topladı, onları öz soydaşlarını pula satmaqda ittiham etdi, çünki düşmənlərini onlara qarşı döyüşmək üçün buraxmışdılar. ²² Xain olduqları üçün bu adamları öldürdü və dərhal iki bürcü ələ keçirdi. ²³ Silaha sarılınca bütün işlərində uğur qazandı, bu iki qalada iyirmi mindən çox adam həlak etdi.

Yəhuda Timoteyi məğlub edir

²⁴ Əvvəllər Yəhudilər tərəfindən məğlub edilən Timotey isə muzzdlu əsgərlərdən ibarət böyük bir ordu topladı və Suriyadan az olmayan qədər süvari yığdı. Yəhudəyanı müharibə yolu ilə ələ keçirmək üçün gəldi. ²⁵ O yaxınlaşarkən Makkabi və onun adamları başlarına torpaq töküb bellərinə çul bağlayaraq Allaha yalvardılar. ²⁶ Qurbangahın kürsüsünə tərəf əyilərək Ondan xahiş etdilər ki, onlara mərhəmətli olsun və Qanunun dediyi kimi, düşmənlərinin düşməni, əleyhdarlarının əleyhdarı olsun.

²⁷ Dua edəndən sonra silaha sarıldılar və şəhərdən bir xeyli irəli getdilər. Düşmənlərə yaxınlaşarkən dayandılar. ²⁸ Günəş doğan kimi hər iki tərəf döyüşə girdi. Tərəflərdən biri öz igidlikləri ilə yanaşı uğur və qələbənin rəhni olaraq Rəbbə sığınır, digəri isə qeyzinin səyinə arxalanırdı. ²⁹ Döyüşün ən şiddətli anında düşmən tərəfə göydən enən beş əzəmətli atlı zahir oldu; onların atlarının yüyəni qızıldan idi. Atlılar Yəhudilərə başçılıq edirdi. ³⁰ Onlar Makkabini əhatəyə alaraq onu öz əsləhələri ilə örtüldülər və yaralanmaqdan qorudular. Düşmən tərəfə isə ox və ildırım yağdırdılar. Nəticədə onlar görməkdən məhrum olub çaşqınlığa düşdülər, sıraları qarışaraq bir-birlərini qırdılar. ³¹ İyirmi min beş yüz piyada və altı yüz süvari öldürüldü.

³² Timoteyin özü isə Qazara adlanan xüsusi möhkəmləndirilmiş bir qalaya qaçıb canını qurtatdı; ora Xareyanın başçılığı altında idi. ³³ Makkabi və onun adamları ruh yüksəkliyi ilə qalanı dörd gün ərzində mühasirədə saxladılar. ³⁴ Qalada olanlar bu yerin təhlükəsiz olmasına əmin olduqlarından hədsiz küfrlər və yolverilməz

təhqirlər söyləyirdilər. ³⁵ Beşinci gün dan yeri ağararkən Makkabinin adamlarından iyirmi gənc söylənən küfrlərə görə qəzəblə alovlanaraq cəsərlə qalaya tərəf hücum atıldılar. Çılğın qəzəblə qarşılaşdıqları hər kəsi vurub öldürdülər. ³⁶ Başqaları da çaxnaşma zamanı qalanın içərisində olanlara hücum etdilər və qala bürcələrini yandırdılar. Tonqal qalayaraq küfr edənləri diri-diri yandırdılar. Digərləri isə darvazaları sındırdı və şəhəri tutmaq üçün qoşunun qalan hissəsini içəri buraxdı. ³⁷ Su çənində gizlənənlər Timoteyi öldürdülər. Onunla birlikdə qardaşı Xareyanı və Apollofanı da öldürdülər. ³⁸ Bunları başa çatdırıb İsrailə böyük xeyirxahlıq edən və qələbə bəxş edən Rəbbə şükür və alqış etdilər.

11

Lisiya Bet-Suru mühasirəyə alır

¹ Bu hadisələrdən çox az müddət sonra padşahın qəyyumu, qohumu və dövlətin idarəçisi Lisiya baş verənləri eşidəndə olduqca qəzəbləndi. ² O, təxminən səksən min piyadanı və bütün süvariləri yığdı və Yəhudilərin üzərinə getdi. Niyyəti Yerusəlim şəhərini Yunanlar üçün yaşayış yeri etmək, ³ başqa millətlərin ibadət yerlərindən aldığı kimi, məbəddən də vergi almaq və baş kahinlik vəzifəsini hər il satışı çıxartmaq idi. ⁴ O, Allahın hökmranlığına heç əhəmiyyət vermədi, on minlərlə piyadasına, minlərlə süvarisinə və səksən filinə güvəndi.

⁵ Yəhudəyaya daxil olub Yerusəlimdən təxminən beş stadi məsafədəki möhkəmləndirilmiş bir yer olan Bet-Sura yaxınlaşdı. Oranı təzyiq altında saxladı. ⁶ Makkabi və onun adamlarına Lisiyanın qalaları mühasirəyə aldığı xəbəri çatanda kütlə ilə birlikdə hüzn və göz yaşları içində Rəbbə yalvardılar ki, İsraili qurtarması üçün xeyirxah bir mələk göndərsin. ⁷ Makkabi özü hamıdan əvvəl silaha sarıldı və başqalarını da onunla birlikdə həyatını təhlükəyə ataraq soydaşlarına kömək etməyə inandırdı. Onlar da dərhal həvəslə yola düşdülər. ⁸ Onlar Yerusəlimdən çıxan kimi onlara başçı olaraq qızıl əsləhəsini yelləyən ağ geyimli bir süvari zahir oldu. ⁹ Hamısı birlikdə mərhəmətli Allaha alqış etdilər.

Ürəklərinə elə cəsarət gəlmişdi ki, yalnız insanlara deyil, yırtıcı heyvanlara və dəmir divarlara belə, hücum etməyə hazır idilər. ¹⁰ Səməvi müttəfiqlərinin başçılığı altında döyüş nizamı ilə irəlilədilər, çünki Rəbb onlara mərhəmət etmişdi. ¹¹ Onlar aslanlar kimi düşmənin üzərinə atıldılar, düşmənin on bir min piyadasını və min altı yüz süvarisini qırdılar. Qalanların hamısını qaçmağa məcbur etdilər. ¹² Qaçanlardan çoxu yaralı və soyunmuş vəziyyətdə qaçıb qurtuldu. Lisiyanın özü də biabırçı şəkildə qaçıb qurtuldu.

Lisiya Yəhudilərlə sülh bağlayır

¹³ Lisiya ağılsız deyildi. Düşar olduğu məğlubiyyət barədə düşünərkən anladı ki, qüdrətli Allah İbranilərlə müttəfiq olduğu üçün onlar məğlubedilməzdir. Buna görə də xəbər göndərərək ¹⁴ onları əmin etdi ki, bütün mübahisələr ədalətlə həll olunacaq və padşahı da inandıraraq onların dostu etməyə sövq edəcək.

¹⁵ Hamının xeyri üçün Makkabi Lisiyanın bütün təkliflərinə razılıq verdi. Yəhudilərə dair Makkabinin Lisiyaya yazdığı bütün tələblər padşah tərəfindən qəbul edildi.

¹⁶ Lisiyanın Yəhudilərə yazdığı məktubun mətni belədir: «Lisiyadan Yəhudi xalqına salamlar! ¹⁷ Sizin göndərdiyiniz Yəhya və Avşalom imzalanmış cavabı mənə verib orada bildirilənlər üçün vasitəçilik etdilər. ¹⁸ Padşahın diqqətinə çatdırılmalı hər şeyi ona təqdim etdim, o da mümkün olan hər şeyə razılıq verdi. ¹⁹ Əgər siz dövlətlə xoş rəftarınızı davam etdirsəniz, gələcəkdə də sizin rifahınız üçün səy göstərəcəyəm. ²⁰ Təfəsilatlara gəlincə, mən həm bu adamlara, həm də mənim nümayəndələrimə sizinlə danışıqlar aparmağı tapşırdım. ²¹ Salamət qalın! Yüz qırx səkkizinci ilin^d Dioskorint ayının iyirmi dördüncü günü».

²² Padşahın isə yazdığı məktubun mətni belədir: «Padşah Antioxdan qardaşı Lisiyaya salamlar! ²³ Artıq atamızın allahların yanına köçdüyündən bəri arzumuz budur ki, padşahlığımızın təbəələri şəxsi qayğıları ilə məşğul olmaqda narahatçılıq görməsinlər. ²⁴ Eşitdiyimizə görə, Yəhudilər atamızın Yunan ənənələrinə keçmək siyasəti ilə razılaşırlar. Onlar öz həyat

tərzlərini üstün tutur və öz qanunlarına əməl etməyə icazə verilməsini istəyirlər. ²⁵ Bu halda biz onların da başqa millətlər kimi həyəcansız yaşamasını istədiyimiz üçün məbədin onlara geri qaytarılmasına və öz əcdadlarının ənənələrinə görə yaşamalarına fərman verirəm. ²⁶ Beləliklə, onların yanına adam göndərib dostluq təminatı vermək yaxşı olardı. Onlar da bizim niyyətimizi bilərək yaxşı əhval-ruhiyyədə olar və sevinclə öz xidmətlərini davam etdirərlər».

²⁷ Padşahın Yəhudi millətinə göndərdiyi məktub isə belə idi: «Padşah Antioxdan Yəhudi ağsaqqallarına və digər Yəhudilərə salamlar! ²⁸ Yaxşı olmağınızı diləyirik, bizim də sağlamlığımız yaxşıdır. ²⁹ Menelay bizə bildirdi ki, siz evinizə qayıdıb şəxsi işlərinizlə məşğul olmaq istəyirsiniz. ³⁰ Beləliklə, Ksanfık ayının otuzuncu gününə qədər evə qayıdanlar təhlükəsizliklərinə tam təminat verildiyinə əmin olsunlar. ³¹ Yəhudilər əvvəllər olduğu kimi öz ərzaqlarından yeyə və öz qanunlarını tətbiq edə bilərlər. Onlardan heç kim əvvəllər bilmədən etdiyi səhvə görə hər hansı bir şəkildə pislik görməyəcək. ³² Sizi rahat etmək üçün Menelayı yanınıza göndərirəm. ³³ Salamət qalın. Yüz qırx səkkizinci ilin Ksanfık ayının on beşi».

³⁴ Romalılar da Yəhudilərə belə bir məktub göndərdilər: «Roma ağsaqqalları Kvint Memmi və Tit Manidən Yəhudilərə salamlar! ³⁵ Padşahın qohumu Lisiya tərəfindən sizə verilənləri biz də təsdiq edirik. ³⁶ Onun padşaha çatdırmağı məsləhət bildiyi məsələlərə gəlincə, onları diqqətlə araşdırıb dərhal yanımıza adam göndərin ki, bu məsələləri sizin lehinizə irəli sürə bilək. Çünki Antakyaya yola düşmək üzrəyik. ³⁷ Buna görə də tələsin, hansı fikirdə olduğunuzu bizim də bilməyimiz üçün kimisə göndərin. ³⁸ Salamət qalın. Yüz qırx səkkizinci ilin Ksanfık ayının on beşi».

12

Yaffa və Yamniyada baş verən hadisələr

¹ Bu razılaşmalar əldə olunduqdan sonra Lisiya padşahın yanına getdi, Yəhudilər isə əkinçilik işlərinə qayıtdılar. ² Yerli hərbi

başçılardan Timotey, Genne oğlu Apolloni, Yeronim, Demofon və Kipr valisi Nikanor Yəhudilərin sakit və rahat yaşamalarına imkan vermədilər.

³ Yaffalılar belə bir alçaq iş gördülər: aralarında yaşayan Yəhudiləri arvadları və uşaqları ilə birlikdə hazırladıqları qayıqlara oturmağa dəvət etdilər; özlərini də guya onlara qarşı düşmənçilik niyyətləri yoxmuş kimi göstərdilər. ⁴ Bu, şəhərin ümumi qərarına görə təşkil olundu. Aralarındakı sülhü saxlamaq istədiklərindən və şübhə etməyə heç bir səbəb olmadığından Yəhudilər buna razılıq verdilər. Yaffalılar dənizə çıxınca onların hamısını – iki yüzə qədər adamı dənizdə batırdılar.

⁵ Yəhuda soydaşlarının başına gətirilmiş bu qəddarlığı eşidəndə bu barədə öz adamlarına göstəriş verdi ⁶ və adil hakim olan Allahı çağıraraq qardaşlarını öldürən canilərə hücum etdi. Gecə ikən limanı yandırdı, qayıqlara od vurdu və oraya qaçıb sığınanları qılıncdan keçirdi. ⁷ Darvazalar bağlı olduğu üçün Yəhuda çıxıb getdi; amma yenə qayıdaraq Yaffanın bütün əhalisinin kökünü kəsmək niyyətində idi. ⁸ Yəhuda Yamniyalıların da aralarında yaşayan Yəhudilərə qarşı eyni şəkildə davranmaq istədiklərini öyrəndikdə ⁹ gecə Yamniyalıların da üstünə hücum etdi, limanı və orada olan donanmanı yandırdı, belə ki alov iki yüz qırx stadi məsafədə olan Yerusəlimdən görünürdü.

Gileadda döyüş

¹⁰ Yəhuda və onun adamları Timoteyə qarşı yürüş etmək üçün oradan doqquz stadi uzaqlaşanda Ərəblər beş minə qədər piyada və beş yüz süvari ilə onlara hücum etdilər. ¹¹ Şiddətli bir döyüş başlandı. Yəhuda və onunla olanlar Allahın köməyi ilə qələbə qazananda məğlub olan köçərilər dostluğa gəlmək üçün ona yalvardılar; onları mal-qara ilə təmin etməyə və digər işlərdə köməkçi olmağa söz verdilər. ¹² Onlardan çox şeydə faydalana biləcəyini düşünən Yəhuda onlarla sülh bağlamağa razılaşdı. Verdikləri sözü qəbul etdikdən sonra Ərəblər öz çadırlarına qayıtdılar.

¹³ Yəhuda həmçinin möhkəm torpaq bəndlərlə və divarlarla əhatə olunmuş və hər cür millətin sakin olduğu Kaspın adlı şəhərə hücum etdi. ¹⁴ Divarların möhkəmliyinə və ərzaq ehtiyatlarına güvənən sakinlər Yəhuda və onun adamlarına qarşı kobud rəftar etdilər. Onları təhqir etdilər, hətta küfr edib nalayiq danışdılar. ¹⁵ Amma Yəhuda və onun adamları dünyanın Hökmranına dua etdilər; O, Yeşuanın dövründə divardeşən silahdan, ya da digər döyüş alətlərindən istifadə etmədən Yerixo şəhərini dağıtmışdı. Sonra onlar qeyzlə divarlara tərəf atıldılar. ¹⁶ Allahın iradəsi ilə şəhəri ələ keçirdilər və saysız adamı qətl etdilər; belə ki yaxınlıqdakı iki stadi enində olan göl tamamilə qanla boyanmışdı.

Karnion döyüşü

¹⁷ Sonra oradan yeddi yüz əlli stadi aralanaraq Tobyanlılar adlanan Yəhudilərin torpağına, Xaraka gəldilər. ¹⁸ Amma o yerdə Timoteyi tapmadılar, çünki o heç nə edə bilməyərək bölgəni tərk etmişdi. Hərçənd ki bir yerdə güclü qoşun hissəsi qoymuşdu. ¹⁹ Buna görə də Makkabinin qoşun başçıları Dositeylə Sosipater yürüş edib Timoteyin qalada qoyub getdiyi on mindən çox adamı öldürdülər. ²⁰ Onda Makkabi öz ordusunu dəstələrə ayıraraq onları bu dəstələrin üzərində başçı qoydu və özü Timoteyin ardınca tələsdi; Timoteylə birgə yüz iyirmi min piyada və iki min beş yüz süvari var idi. ²¹ Yəhudanın yaxınlaşdığını öyrənəndə Timotey qadınları, uşaqları və digər ev əşyalarını Karnion adlı bir yerə göndərdi. Çünki oranı mühasirəyə almaq çətin idi; ətrafdakı bütün yollar çox dar olduğundan o yer çətin keçilə bilirdi.

²² Amma Yəhudanın ilk bölüyü görünəndə düşmən qorxuya düşdü. Hər Şeyi Görən Allahın təzahüründən onlar dəhşətə gəldilər: o tərəf-bu tərəfə cumaraq qaçmağa üz qoydular, belə ki onların çoxu öz adamlarının qılınclarının iti ucları ilə vurulub yaralandı. ²³ Yəhuda əzmlə onları təqib etdi və təqsirkarları qılıncdan keçirdi, otuz minə qədər adamı öldürdü. ²⁴ Dositeylə Sosipaterin əlinə düşən Timotey böyük hiyləgərlik edərək onu sağ buraxmalarını istədi, çünki onlardan çoxunun ailəsinin, bəzilərinin də qardaşlarının onun əlində olduğunu söylədi və onun başına bir

iş gələrsə, onlara da rəhm olunmayacağını bildirdi. ²⁵ Nəhayət, Timotey qohumlarını sağ-salamat buraxacağına onları dönə-dönə inandırdıqdan sonra onlar qardaşlarının xilas olması naminə onun getməsinə izin verdilər.

²⁶ Sonra Yəhuda Karniona və Aterqat məbədinə hücum edib iyirmi beş min adamı öldürdü.

Efron və Skitopol yolu ilə geri dönmə

²⁷ Düşmənlərin qaçmasından və məğlubiyyətindən sonra Yəhuda Lisiyanın və coxlu müxtəlif tayfaların sakin olduğu möhkəmləndirilmiş şəhər olan Efrona yürüş etdi. Divarların qarşısında durmuş güclü gənclər inadla müqavimət göstərdilər, həmçinin orada döyüş alətlərinin və mərmilərin böyük ehtiyatı saxlanılırdı. ²⁸ Amma Yəhudilər qüdrəti ilə düşmənlərin gücünü dağıdan Hökmdarı köməyə çağıraraq şəhəri ələ keçirdilər və orada olan iyirmi beş minə yaxın adamı qırdılar.

²⁹ Oradan yola düşüb Yerusəlimdən altı yüz stadi məsafədə olan Skitopol^e şəhərinin üstünə cumdular. ³⁰ Amma orada yaşayan Yəhudilər Skitopol sakinlərinin onlara yaxşı münasibət göstərdiyi, fəlakət günlərində belə, onlarla mehriban rəftar etdikləri barədə şəhadət etdilər. ³¹ Yəhuda və onun adamları onlara təşəkkür etdilər və gələcəkdə də onları soydaşlarına iltifat göstərməyə çağırdılar. Sonra yola düşüb Həftələr bayramına bir az qalmış Yerusəlimə gəlib çatdılar.

Qorqiya ilə döyüş

³² Əllinci gün adlanan bayramdan sonra Yəhuda və onun adamları İdumeyanın hərbi valisi Qorqiya qarşı yürüş etdilər. ³³ Qorqiya üç min piyada və dörd yüz süvari ilə onların qabağına çıxdı.

³⁴ Döyüş başlayanda elə oldu ki, bir-iki nəfər Yəhudi həlak oldu.

³⁵ Bakenorun adamlarından biri olan Dositey ən yaxşı süvari və qüvvətli idi. O, Qorqiyanın üst geyimindən yapışan kimi onu bərk kənara dartmağa başladı. Bu mənfur adamı diri ələ keçirmək istəyirdi. Amma Trakiyalı süvarilərdən biri Dosideyin üstünə

e **12:30** İbrani adı Bet-Şeandır.

atılaraq onun çiyinini parçaladı. Beləcə, Qorqiya qaçıb Marisaya getdi.

³⁶ O vaxt Esdri və onun adamları uzun müddət döyüşdükləri üçün yorulmuşdular. Yəhuda Rəbbi çağırdı ki, onların tərəfində olduğunu və döyüşə başçılıq etdiyini onlara göstərsin. ³⁷ Sonra Yəhuda öz ana dilində uca səslə himnlərlə döyüş şüarları edərək gözlənilmədən Qorgiyanın qoşunlarının üzərinə atıldı və onları qaçmağa uğratdı.

Döyüşdə ölənlər üçün təqdim edilən qurbanlar

³⁸ Bundan sonra Yəhuda ordusunu götürüb Adullam şəhərinə getdi. Həftənin yeddinci günü çatdığı üçün ənənələrinə uyğun olaraq özlərini pak etdilər və Şənbə gününü qeyd etdilər. ³⁹ Ertəsi gün Yəhuda və onun adamları lazım olduğu kimi ölənlərin cəsədlərini götürüb soydaşları ilə birlikdə əcdadlarının məzarına qoymaq üçün getdilər. ⁴⁰ Amma ölümlərin hər birinin köynəklərinin altında Yamniya bütlərinin həmayillərini tapdılar, halbuki qanun Yəhudilərə bunları daşımağı qadağan edir. Beləcə, bu adamların hansı səbəbdən həlak olduqları hamıya aydın oldu. ⁴¹ Onda hamı ədalətli hakim olan Rəbbə alqış etdi; O, gizli şeyləri aşkara çıxarır. ⁴² Onlar dua edib ölənlərin günahının tamamilə silinməsinə dilədilər. Alicənab Yəhuda isə adamları özlərini günahlardan qorumağa çağırdı. Çünki ölənlərin günahının nə kimi nəticələr verdiyini hamısı öz gözləri ilə görmüşdü. ⁴³ Həmçinin o, adamlarının sayına görə iki min draxma qədər pul toplayaraq günah üçün qurban verilməsi məqsədi ilə onu Yerusəlimə göndərdi. Bu işi yaxşı və vicdanla icra etdi, çünki ölümlərin dirilməsinə diqqət edirdi. ⁴⁴ Əgər o, döyüşdə ölənlərin diriləcəyini gözləməsəydi, onda ölümlər üçün dua etmək lazımsız və mənasız olardı. ⁴⁵ Amma o, mömin olaraq rəhmətə gedənlər üçün saxlanılan çox gözəl mükafatı gözü qarşısına gətirdi; bu, müqəddəs və mömin bir fikir idi. Bu səbəbdən ölümlər üçün satınalma qurbanı verdi ki, onlar günahlarından azad olsunlar.

Menelayın ölümü

¹ Yüz qırx doqquzuncu ildə^f Yəhuda və onun adamlarına Antiox Evpatorun böyük ordu ilə Yəhudeyanın üzərinə gəldiyi xəbəri çatdı. ² Padşahın qəyyumu və dövlətin idarəçisi Lisiya da onunla birlikdə idi. Hər birinin başçılığı altında Yunan ordusu var idi; onların yüz on min piyadası, beş min üç yüz süvarisi, iyirmi iki fili və üç yüz dəryaz aləti olan döyüş arabası var idi.

³ Menelay da onlara qoşuldu və böyük riyakarlıq göstərərək Antioxu həvəsləndirdi. Bunu edərkən vətəninin xilasını deyil, başçılığa təyin ediləcəyini düşünürdü. ⁴ Lakin padşahların Padşahı bu alçaq adama qarşı Antioxun qəzəbini oyatdı. Lisiya bütün pisliklərin səbəbkarının Menelay olduğunu bildirəndə Antiox Menelayın Bereyaya aparılmasını və oranın qaydasına uyğun öldürülməsini əmr etdi. ⁵ O yerdə əlli qulac hündürlüyündə, içərisi kül ilə dolu bir qüllə var. Ətrafında dairə şəklində artırmaları var və hər tərəfdən sıldırım olub külə doğru durur. ⁶ Müqəddəs şeyləri təhqir etməkdə və digər ağır cinayətlərdə təqsirləndirilən hər kəs oradan aşağı atılmaqla edam olunurdu. ⁷ Bu aqibət dinsiz Menelayın da başına gəldi; o, öldü, hətta dəfn olunmaqdan da məhrum oldu. ⁸ Bu da çox ədalətli oldu. Çünki odu və külü müqəddəs olan qurbangaha qarşı çoxlu günah etmişdi. Axırda da ölümünü küllərin içərisində qarşıladı.

Modin yaxınlığında döyüş

⁹ Bu arada ağılında vəhşi niyyətlər olan padşah Antiox irəliləyirdi. Atasının bir vaxt etdiklərindən daha betərini Yəhudilərə göstərmək istəyirdi. ¹⁰ Bu barədə Yəhudaya xəbər çatanda adamlara əmr etdi ki, gecə-gündüz Rəbbi çağırınsınlar. O da əvvəlki vaxtlarda olduğu kimi, indi də qanundan, vətəndən və müqəddəs məbəddən məhrum olmaq təhlükəsi ilə üzləşən xalqa kömək etsin ¹¹ və yenidən dirçəlməyə başlayan xalqın küfr edən bütperəstlərin əlinə düşməsinə izin verməsin. ¹² Hamısı yekdilliklə bunda iştirak edib üç gün ərzində ağlaşma, oruc və səcdə ilə durmadan mərhəmətli Rəbbə yalvardılar. Yəhuda onları ruhlandırdı və hazır olmalarını

f **13:1** e.ə. 164-cü il.

əmr etdi. ¹³ Ağsaqqallarla gizli məsləhətləşmələrdən sonra Yəhuda qərara aldı ki, padşah ordusunun Yəhudeyaya daxil olub şəhəri ələ keçirməsini gözləməsin, əksinə, çıxıb Allahın köməyi ilə məsələni həll etsin.

¹⁴ Nəticəni dünyanı Yaradanın öhdəsinə buraxaraq, adamlarını qanunlar, məbəd, şəhər, vətən və vətəndaşlıq hüquqları uğrunda ölənə qədər cəsarətlə mübarizə aparmağa çağıraraq Modin yaxınlığında düşərgə saldı. ¹⁵ Yəhuda öz adamlarına «Qələbə Allahdandır!» nidası ilə isarə verərək seçilmiş qüvvətli gənclərlə birlikdə gecə ikən padşahın köşkünə hücum etdi. Düşərgədə iki minə qədər adamı məhv etdilər, öndə olan filə və üstündəki adama zərbə vurdular. ¹⁶ Axırda düşərgəyə dəhşət və qarışıqlıq salaraq ruh yüksəkliyi ilə geri çəkildilər. ¹⁷ Bu baş verəndə artıq dan yeri ağarırdı. Beləcə, Rəbbin himayəsi Yəhudaya kömək oldu.

Antioxun Yəhudilərlə sazişi

¹⁸ Padşah Yəhudilərin cəsarətini təcrübədən keçirəndə mühüm bir nöqtədən hücum etməyə cəhd etdi. ¹⁹ O, Yəhudilərin möhkəmləndirilmiş qalası olan Bet-Surun üstünə iki dəfə getdi, amma geri qovuldu. O, yenə hücum etdi. Lakin uğursuz oldu və itki verdi. ²⁰ Yəhuda qalanın içində olanlara lazım olan şeylər göndərdi. ²¹ Ancaq Yəhudi qoşunundan Rodok adlı bir şəxs düşməne məxfi məlumatlar verdi. O, araşdırılıb üzə çıxarıldı və həbs olundu. ²² Padşah ikinci dəfə Bet-Surda olanlarla danışığa başladı. Onlara dostluq təklif etdi, onların verdiyi sözü qəbul edib geri çəkildi. Sonra o, Yəhuda ilə döyüştü, amma uduzdu. ²³ Ona Antakyada dövlət idarəçiliyinə qoyub getdiyi Filipin üsyan etdiyi barədə xəbər çatanda çaşqınlığa düşdü. Yəhudiləri dilə tutmağa başladı, həlim oldu və onunla razılaşıdırılmış bütün ədalətli şərtlərə əməl edəcəyinə and içdi. Sonra qurban təqdim etdi, müqəddəs məskənə ehtiram göstərdi və o yerə xeyriyyəçilik etdi.

²⁴ Makkabini qəbul etdi, Ptolemaisdən Gerara qədər Eqemonidi hərbi vali təyin etdi. ²⁵ Sonra Ptolemaisə getdi. Ptolemais sakinləri müqavilədən narazı idilər. Həqiqətən, o qədər hiddətlənmişdilər ki, razılaşmanı ləğv etmək istəyirdilər. ²⁶ Amma Lisiya məhkəməyə

gəldi, padşahın əldə etdiyi qədər müdafiə etdi, onları dilə tutub sakitləşdirdi və onların rəğbətini qazanandan sonra Antakyaya yola düşdü.

Padşah Antioxun hücumu və geri çəkilməsi belə oldu.

14

Baş kahin Alkim Yəhudaya qarşı çıxır

¹ Üç il keçəndən sonra Yəhuda və onun adamları Selevkin oğlu Dimitrinin güclü qoşun və donanma ilə Trablis limanına üzüb gəldiyini, ² ölkəni işğal etdiyini, Antioxu və onun qəyyumu Lisiyanı öldürdüyünü eşitdilər. ³ Əvvəllər baş kahin olan, amma iğtişaşlar dövründə könüllü surətdə murdarlanan Alkim adında bir adam heç bir halda qurtula bilməyəcəyini və bundan sonra müqəddəs qurbangaha yolunun bağlı olacağını anlayaraq, ⁴ təqribən yüz əlli birinci ildə^g padşah Dimitrinin yanına gəldi. Ona qızıl bir tac və xurma ağacı budağı təqdim etdi, üstəlik, məbədə məxsus olan ənənəvi zeytun budağını da verdi. Həmin gün Alkim sakit qaldı. ⁵ Amma sonra ağılsız niyyətinə uyğun fürsət tapdı. Dimitri onu Şuranın iclasına çağıranda və Yəhudilərin hansı mövqedə, hansı niyyətdə olması barədə ondan soruşanda belə cavab verdi: ⁶ «Başçıları Yəhuda Makkabi olan Hasideylər adlanan Yəhudilər müharibə tərəfdarıdırlar və üsyana çağırırlar; onlar padşahlıqda sabitlik əldə olunmasına imkan verməyəcəklər. ⁷ Buna görə də əcdadlarımdan mənə qalan şərəfli vəzifəm, yəni baş kahinlik əlimdən alındıqda indi bura gəldim. ⁸ İlk növbədə, səmimi olaraq padşahın mənfəətini güddüyüm üçün, ikincisi də, öz həmvətənlərimin xeyrini düşündüyüm üçün bunu etdim. Çünki barəsində danışdığım adamların ağılsızlığı ucbatından bütün tayfamız böyük bədbəxtliyə düşərdir. ⁹ Sən isə, ey padşah, bunları ətraflı bilərək ölkəmizin və təzyiq altında olan tayfamızın qayğısına qal. Hamıya iltifatla göstərdiyin insanpərvərliyə görə bunu et. ¹⁰ Nə qədər ki Yəhuda sağdır, idarəçilikdə sülh əldə etmək mümkün olmayacaq».

g 14:4 e.ə. 162-ci il.

¹¹ Bunlar deyilən kimi Yəhudaya bədxah münasibət bəsləyən padşahın digər dostları Dimitrini daha da qızıışdırdılar. ¹² Padşah dərhal fillərə baxan Nikanoru seçib Yəhudeyaya hərbi vali təyin etdi, onu göndərdi ¹³ və əmr etdi ki, Yəhuda öldürülsün, tərəfdarları pərən-pərən salınsın, Alkim ən böyük məbədə baş kahin təyin olunsun. ¹⁴ Onda Yəhudanın əlindən Yəhudeyadan qaçan bütperəstlər dəstə-dəstə gəlib Nikanora qoşuldular. Onlar Yəhudilərin başına gələcək bədbəxtlik və bəlalardan faydalanacaqlarına ümid edirdilər.

Nikanor Yəhuda ilə razılaşıır

¹⁵ Nikanorun hücumunu və bütperəstlərin də onunla birləşdiyini eşidən Yəhudilər başlarına torpaq tökdülər və Öz xalqını əbədi olaraq Təyin Edənə və həmişə zahirdə Öz mirasının köməyinə Gələnə yalvardılar. ¹⁶ Rəhbərlərinin əmri ilə onlar dərhal olduqları yerdən yola düşdülər və Desau kəndində düşmənlə döyüşə girdilər. ¹⁷ Yəhudanın qardaşı Şimon döyüşdə Nikanorla qarşılaşdı, amma düşmənin gözlənilməz əks-zərbəsindən müvəqqəti duruxub qaldı. ¹⁸ Hər halda Yəhuda və onun adamlarının vətənləri üçün necə igidliliklə döyüşdüklərini Nikanor eşitmişdi. O, məsələni qan tökərək həll etməyə ehtiyat etdi. ¹⁹ Bu səbəbdən dostluq təklif edib onlardan da bunu qəbul etmək üçün Posidona, Teodota və Mattatiyaya göndərdi.

²⁰ Qaydalar çox araşdırıldıqdan sonra rəhbər bunları adamlarına bildirdi. Onların həmrəy olduqları görünürdü və sazişə razılıq verdilər. ²¹ Hər iki tərəfin məxfi görüşəcəyi bir gün təyin olundu və o gün gələndə hər iki tərəf üçün kəcavə gəldi, yerdə kürsü qoyuldu. ²² Yəhuda düşmən tərəfindən qəfil bir xainliyin olmaması üçün əlverişli yerlərdə silahlı adamlar qoymuşdu və müşavirəni lazımı qaydada keçirdilər. ²³ Nikanor bir müddət Yerusəlimdə qaldı və heç bir yersiz hərəkət etmədi. O, qoşunu da buraxdı. ²⁴ O, hər zaman Yəhudanı öz yanında saxladı və bu adama səmimi olaraq bağlandı. ²⁵ Yəhudaya evlənib uşaq sahibi olmağı təklif etdi. O da evləndi, sakitlik tapdı və ümumi həyat tərzinə keçdi.

Alkim yenidən fitnəkarlıq edir

²⁶ Bu iki adamın bir-birinə olan rəğbətini görən Alkim bağlanan müqavilənin mətnini götürüb Dimitrinin yanına getdi. Nikanorun dövlətin əleyhinə niyyəti olduğunu və padşahlığa xəyanət edən Yəhudanı öz xələfi təyin etdiyini bildirdi.

²⁷ Bu rəzil adamın böhtanlarından əsəbiləşib hirslənən padşah Nikanora yazdı ki, bu müqavilədən narazıdır və Makkabini dustaq kimi dərhal Antakyaya göndərməyi əmr edir.

²⁸ Bu məlumat Nikanora çatanda o, çaşqınlığa düşüb kədərləndi, çünki heç bir haqsız iş görməyən adamla bağladığı ittifaqı pozmalı idi. ²⁹ Amma padşaha qarşı çıxma bilməzdi. Beləcə, əmri bir fəndlə yerinə yetirmək üçün fürsət gözlədi. ³⁰ Makkabi isə Nikanorun onunla sərt davranmağa başladığını və görüşlər zamanı ona qarşı kobud olduğunu gördü və bu sərtliyin yaxşı niyyət daşmadığını anladı. Bu səbəbdən adamlarının böyük bir hissəsini götürüb Nikanordan gizləndi.

³¹ Nikanor Yəhudanın ona ağılla fənd gəldiyini anlayanda kahinlər ənənəvi qurban təqdim edən vaxt böyük və müqəddəs məbədə getdi və Yəhudanı təslim etmələrini onlara əmr etdi. ³² Kahinlər and içib onun axtardığı adamın harada olduğunu bilmədiklərini söyləyəndə ³³ Nikanor sağ əlini müqəddəs məskənə tərəf uzadaraq and içdi: «Əgər siz Yəhudanı dustaq kimi mənə təslim etməsəniz, onda mən Allahın məskənini yerlə yeksan edəcəyəm, qurbangahı dağıdacağam və bu yerdə Dionisə əzəmətli məbəd ucaldacağam». ³⁴ O, bu sözləri deyib oradan uzaqlaşdı. Kahinlər əllərini göyə qaldıraraq millətləri üçün həmişə Qoruyucu olmuş Allaha bu sözlərlə yalvardılar: ³⁵ «Hər şeyin Rəbbi, Sənin heç bir şeyə ehtiyacın yoxdur. Aramızda Sənin sakin olacağın bir məskənin olması Sənə xoş gəldi. ³⁶ İndi də, bütün müqəddəs şeylərin müqəddəs olan Rəbbi, yenicə pak etdiyimiz bu evi əbədi olaraq murdarlanmamış saxla».

Razisin ölümü

³⁷ Yerusəlim ağsaqqallarından Razis adlı bir adam barədə Nikanora məlumat verildi. O, həmvətənlərini sevən bir adam idi və çox yaxşı bir insan kimi tanınırdı. Ona xeyirxahlığına görə

Yəhudilərin atası deyilirdi. ³⁸ Əvvəlki vaxtlar, iğtişaşlar başlamamışdan qabaq o, Yəhudi dininin tərəfdarı kimi təqsirləndirilmişdi. Yəhudi dini naminə böyük mətanətlə cismindən və canından keçməyə hazır idi. ³⁹ Yəhudilərə olan düşmənçiliyini göstərmək istəyən Nikanor onu həbs etmək üçün beş yüzdən çox əsgər göndərdi. ⁴⁰ Onu aradan götürdüyü halda Yəhudilərə zərbə vuracağını fikirləşirdi. ⁴¹ Qoşun Razisin olduğu qülləni ələ keçirməyə başladı. Onlar həyət darvazalarını itələdilər və darvazaları yandırmaq üçün od gətirməyi əmr etdilər. Mühasirədə olduğunu bilən Razis qılıncının üstünə düşərək özünü öldürmək istədi. ⁴² O, günahkarların əlinə düşüb nəcabətinin nalayiqcəsinə təhqir olunmasındansa nəcibliklə ölməyi üstün tuturdu.

⁴³ Amma mübarizə sürətlə cərəyan etdiyindən zərbə dəqiq olmadı. Qoşun qapıdan içəri soxularkən o cəsarətlə divara tərəf qaçdı və igidcəsinə özünü aşağıya, qoşunun üstünə atdı. ⁴⁴ Amma qoşun tələsik geri çəkildiyindən və aralıq açıldığından o, boş yerin ortasına düşdü. ⁴⁵ Hələ nəfəs alırdı, odlü qəzəblə ayağa qalxdı, qanı fəvvarə kimi axa-axa, ağır yaralanmış halda qoşunu yarıb keçdi və sıldırım bir qayanın üstünə çıxdı. ⁴⁶ Qanı tamamilə axıb qurtardığı halda iki əli ilə bağırsaqlarını götürüb qopardı və qoşunun üstünə fırladıb atdı. Həyat və nəfəs verən Hökmrana bunları bir vaxt yenidən ona qaytarması üçün yalvardı. O, ömrünü bu cür başa vurdu.

15

Nikanorun küfr etməsi

¹ Yəhuda və onun adamlarının Samariya bölgəsində olduğunu öyrənən Nikanor Şənbə günündə onlara hücum etmək qərarına gəldi. Bu halda tam təhlükəsiz olduğunu düşündü. ² Amma onu müşayiət etməyə məcbur edilən Yəhudilər dedilər: «Onları bu cür qəddar və vəhşicəsinə məhv etmək olmaz. Hər şeyi görən Allahın fərqləndirib üstün tutduğu və başqa günlər arasında təqdis etdiyi günə hörmət göstər». ³ Onda bu çox alçaq adam «Göydə elə bir hökmdar varmı ki, Şənbə gününə əməl etməyi əmr etsin?» deyər

soruşdu. ⁴ Yəhudilər də bəyan etdilər: «Bəli, O, var olan Rəbdir, göydə Hökmdardır və yeddinci günü qeyd etməyi buyurub».

⁵ Nikanor isə dedi: «Mən də yer üzündə hökmdaram; silah götürüb padşahın işini yerinə yetirməyinizi əmr edirəm». Buna baxmayaraq, o, öz qəddar niyyətini yerinə yetirməyi bacarmadı.

Yəhudanın yuxusu

⁶ Nikanor böyük lovğalığı və qüruru ilə Yəhuda və onun adamları üzərində qələbə şərəfinə bir ümumi abidə düzəltməyi qərara aldı.

⁷ Amma Makkabi tam əminliklə daim ümid edirdi ki, Rəbdən yardım alacaq. ⁸ O, öz adamlarını bütperəstlərin hücumundan qorxmamağa inandırdı. Əvvəlki vaxtlarda göylərin onlara kömək etdiyini xatırladaraq indi də Külli-İxtiyarın onlara bəxş edəcəyi qələbəni gözləməyə çağırırdı. ⁹ Qanun və peyğəmbərlərdən danışaraq onları ruhlandırırdı, qalib gəldikləri əvvəlki döyüşləri yadlarına salıb onlara həvəs aşıladı. ¹⁰ Onlarda əzm oyadaraq göstərişlər verdi, eyni zamanda, bütperəstlərin xainliyini və andlarını pozduqlarını qeyd etdi. ¹¹ O, adamlarının hər birini daha çox qalxanların və mizraqların müdafiəsi ilə deyil, ruhlandırıcı xoş sözlərlə silahlandırdı. Sonra həyata keçəcəyi yəqin olan, görüntüyə bənzər bir yuxu danışaraq hamının əhvalını yüksəltdi.

¹² Onun gördüyü yuxu belə idi: düzgün və yaxşı adam olan, mütədil davranan, həlim xasiyyətli, ləyaqətlə danışan və uşaqlıqdan bəri yüksək əxlaqi keyfiyyətləri əsaslı şəkildə mənimsəmiş əvvəlki baş kahin Oniya əllərini uzadaraq bütün Yəhudi icması üçün dua edir. ¹³ Sonra ağ saçları və izzəti ilə fərqlənən, fəvqəladə əzəmətli və səlahiyyətli bir şəxs zahir oldu.

¹⁴ Oniya danışmağa başladı: «Qardaşlarını sevən, xalq və müqəddəs şəhər üçün çoxlu dua edən bu adam Allahın peyğəmbəri Yeremyadır». ¹⁵ Yeremya sağ əlini uzadıb Yəhudaya bir qızıl qılınc verdi və belə müraciət etdi: ¹⁶ «Bu müqəddəs qılıncı Allahdan hədiyyə olaraq qəbul et. Onunla əleyhdarlarını darmadağın edəcəksən».

Döyüşçülərin nizamı

¹⁷ Gəncləri igidliyə həvəsləndirən, onların ürəklərinə cəsərət verən Yəhudanın çox gözəl və təsirli sözlərindən ürəklənən Yəhudilər düşərgə salmamağı, cəsərlə hücumla keçməyi, hamısı birlikdə böyük igidliklə döyüşə girib işi həll etməyi qərara aldılar. Çünki onların şəhərləri, müqəddəs şeyləri və məbədləri təhlükədə idi.

¹⁸ Onlar arvadları, uşaqları və qohum-qardaşları üçün az qayğı çəkirdilər, mühüm və əsas qorxuları təqdis olunmuş müqəddəs məskəndən ötrü idi. ¹⁹ Şəhərdə qalmalı olanların da qayğısı az deyildi. Onlar açıq yerdə olacaq qarşılaşmaya görə təşviş içində idilər.

²⁰ Hamı indi işin necə həll olunacağını gözləyirdi: düşmən artıq yaxınlaşır, onun qoşunu döyüş üçün nizama salınır, fillər mühüm mövqelərdə yerləşdirilir və süvarilər cinahlara qoyulur. ²¹ Onda Makkabi qarşısındakı çoxsaylı qoşunu, müxtəlif silahların hazır durduğunu və heyvanların vəhşiliyini seyr etdi. Əllərini göyə tərəf qaldıraraq möcüzələr yaradan Rəbbə dua etdi, çünki qələbənin silah gücü ilə əmələ gəlməyəcəyini bilirdi; yalnız Rəbbin Özü qərar verən kimi qələbəni layiq olana verir. ²² O, bu sözlərlə dua etdi: «Ey Hökmran, Yəhudeya padşahı Xizqiyanın dövründə Sən bir mələk göndərdin və o, Sanxerivin düşərgəsində yüz səksən beş min nəfəri məhv etdi. ²³ İndi də, ey göylərin Hökmdarı, bir daha xeyirxah mələyini göndər ki, önümüzə gedərək dəhşət və lərzə salsın. ²⁴ Əlinin qüdrəti küfr edərək Sənin müqəddəs xalqının üstünə gələnləri yerə yıxsın». O, duasını belə bitirdi.

Nikanorun məğlubiyyəti və ölümü

²⁵ Nikanor və onun əsgərləri şeypurların səsi və döyüş himnləri ilə irəlilədilər. ²⁶ Yəhuda və onun adamları isə Allahı çağırma və dua ilə döyüşə girdilər. ²⁷ Əlləri ilə döyüşdükləri halda ürəklərində Allaha dua edərək otuz beş minə qədər adam qırdılar və bu işdə Allahın təzahürü onlara böyük sevinc verdi. ²⁸ Hadisə bitəndə və onlar sevinclə geri dönəndə əsləhəsi üstündə olduğu halda yığılıb ölmüş Nikanoru görüb tanıdılar.

²⁹ Onda onlar səs-küy və nida ilə öz ana dillərində Hökmdara alqış etdilər. ³⁰ Bütün cismi və canı ilə vətəndaşlarının əsas müdafiəçisi

olan, öz gəncliyini iltifatla soydaşlarının qorunmasına sərf edən Yəhuda Nikanorun başını və əlini çiyini ilə birlikdə kəsməyi və Yerusəlimə aparmağı əmr etdi. ³¹ Oraya gələndə bütün soydaşlarını bir yerə çağırdı və kahinləri qurbangahın önünə qoydu, içqaladakı adamların da dalınca xəbər göndərdi. ³² Murdar Nikanorun başını və bu küfr edən adamın öyünərək Külli-İxtiyarın müqəddəs evinə qarşı uzatdığı əlini onlara göstərdi. ³³ Ardından dinsiz Nikanorun dilini kəsərək parça-parça edib quşlara yem verməyi və axmaqlığının mükafatı olaraq müqəddəs məskənin qarşısında asmağı buyurdu. ³⁴ Onda hamı göyə baxaraq Özünü zahir edən Rəbbə alqış edib dedi: «Öz məkanını murdarlanmamış Saxlayana alqış olsun!»

³⁵ Yəhuda Nikanorun başını içqalanın divarına asdı. Bu, hər kəs üçün Rəbbin köməyinin aydın və əyan olan əlaməti idi. ³⁶ Hamı ümumi bir təkliflə qərara aldı ki, həmin gün qeyd olunan gün kimi heç vaxt yaddan çıxmasın və bu, Arami dilində Adar adlanan on ikinci ayın on üçüncü günü, yəni Mordokay gününün ərəfəsi qeyd olunsun.

Tərtibçinin son sözü

³⁷ Nikanorla bağlı əhvalat beləcə sona çatdı. O dövrdən etibarən şəhər İbranilərin hakimiyyəti altında qaldığına görə mən də öz sözümlü burda bitirirəm. ³⁸ Əgər bu əsər gözəl və münasib tərtib olunubsa, deməli, məqsədimə çatmışam. Yox, əgər zəif və babatdırsa, bacardığım budur. ³⁹ Şərabı, ya da suyu ayrı-ayrı içmək zərərli olduğu halda su ilə qarışdırılan şərab xoş və məftunedicidir, həzzi artırır; eyni şəkildə hekayənin üslubu da əsərə qulaq asan adamların heyranlığına səbəb olar. Burada hekayənin sonu gəlir.